співпраця з німеччиною
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Виконавець KFW

unicef
для кожної дитини

МІНІСТЕРСТВО СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи Національної академії наук України

UCSR

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ СТАН ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ

(за результатами загальнодержавного вибіркового обстеження соціально-економічного стану домогосподарств (ОСЕСД), проведеного у грудні 2023 року - лютому 2024 року)

Київ, 24 липня 2024 року

Звіт підготовано Інститутом демографії та проблем якості життя НАН України та Українським центром соціальних реформ на замовлення Міністерства соціальної політики України за фінансової підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) та Федерального міністерства економічного співробітництва і розвитку Німеччини (BMZ) через державний банк розвитку KfW. Зміст матеріалу є виключно відповідальністю Інституту демографії та проблем якості життя НАН України та Українського центру соціальних реформ та не обов'язково відображає точку зору уряду Німеччини та ЮНІСЕФ.

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНЕ ВИБІРКОВЕ ОБСТЕЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ ДОМОГОСПОДАРСТВ (ОСЕСД)

- Базується на міжнародних принципах проведення вибіркових обстежень домогосподарств
- Дизайн вибірки забезпечує репрезентативність даних на рівні країни в цілому, регіональному рівні та за типом місцевості
- Чисельність, статево-вікова структура та розміщення населення відповідає оцінкам, здійсненим UNFPA та ІДСД НАНУ для контрольованої території України
- Результати є співставними з показниками загальнодержавних вибіркових обстежень домогосподарств: Обстеження умов життя домогосподарств та Обстеження робочої сили, що проводяться Державною службою статистики України (ці обстеження не проводяться на час дії воєнного стану)

Порівняння методології двох обстежень домогосподарств

Елементи дослідження	ОУЖД	ОСЕСД
Територіальне охоплення	Всі регіони України, крім тимчасово окупованої Автономної Республіки Крим (у Донецькій та Луганській областях – лише території, що контролюються Урядом). **Під час дії воєнного стану не проводиться**	Всі регіони України, крім тимчасово окупованої Автономної Республіки Крим та Луганської області (у Донецькій, Запорізькій та Херсонській областях – лише території, що контролюються Урядом)
Інструментарій дослідження	• Контрольна картка складу домогосподарства • Запитальник основного інтерв'ю • Журнал квартальних витрат • Квартальний запитальник про витрати і доходи домогосподарства • Тематичні запитальники	• Запитальник індивідуального інтерв'ю з головою ДГ, що включає як запитання про соціально-демографічні характеристики всіх членів ДГ, так і запитання про середньомісячні доходи і витрати ДГ за останні три місяці
Метод збору даних	PAPI	CAPI
Обсяг вибірки, домогосподарств	7613	8023
Період збору даних	Щоквартально. Останній раз - грудень 2021 року	Грудень 2023 року – лютий 2024 року
Обробка даних	В середовищі SPSS з використанням сучасних методів статистичної обробки даних за результатами вибіркових обстежень населення/домогосподарств.	
Поширення даних на всі домогосподарства	На основі використання системи статистичних ваг домогосподарств та осіб з урахуванням рівня їх відмов при обстеженні.	
Забезпечений рівень надійності оцінок показників	На національному рівні – коефіцієнт варіації до 5%, на регіональному рівні – не більше ніж 15%.	

Тематичні блоки ОСЕСД:

- Соціально-демографічні характеристики домогосподарств
- Умови життя домогосподарств
- Джерела та рівень доходів домогосподарств
- Витрати домогосподарств
- Доступність соціальних послуг
- Матеріальна депривація
- Економічна активність членів домогосподарства
- Користування мобільними операторами

Структура презентації:

I. **Соціально-демографічні характеристики домогосподарств**
II. **Рівень та умови життя населення, бідність, нерівність, дитяча бідність**
III. **Економічна активність населення**

I. СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ

Середній розмір домогосподарств, осіб

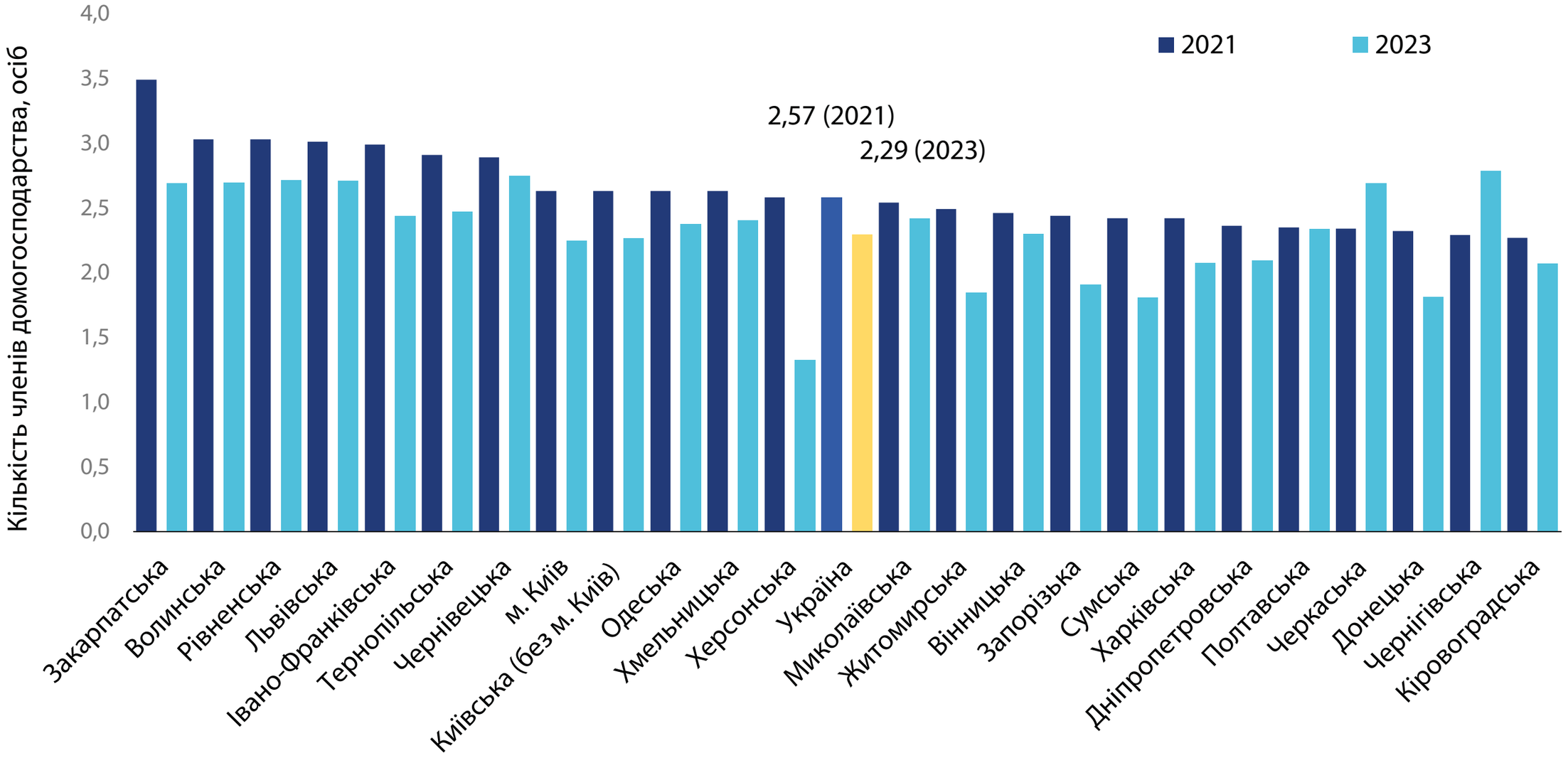

Розподіл домогосподарств залежно від кількості осіб у їх складі, %

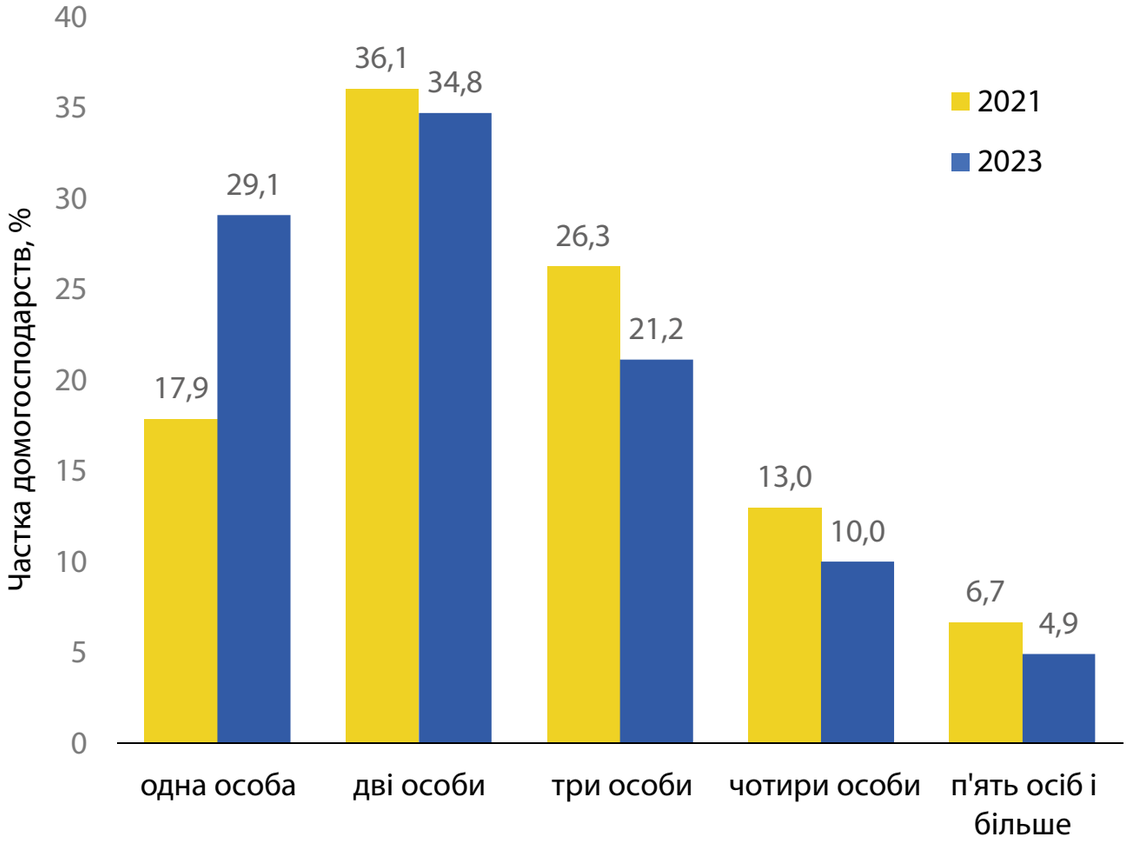

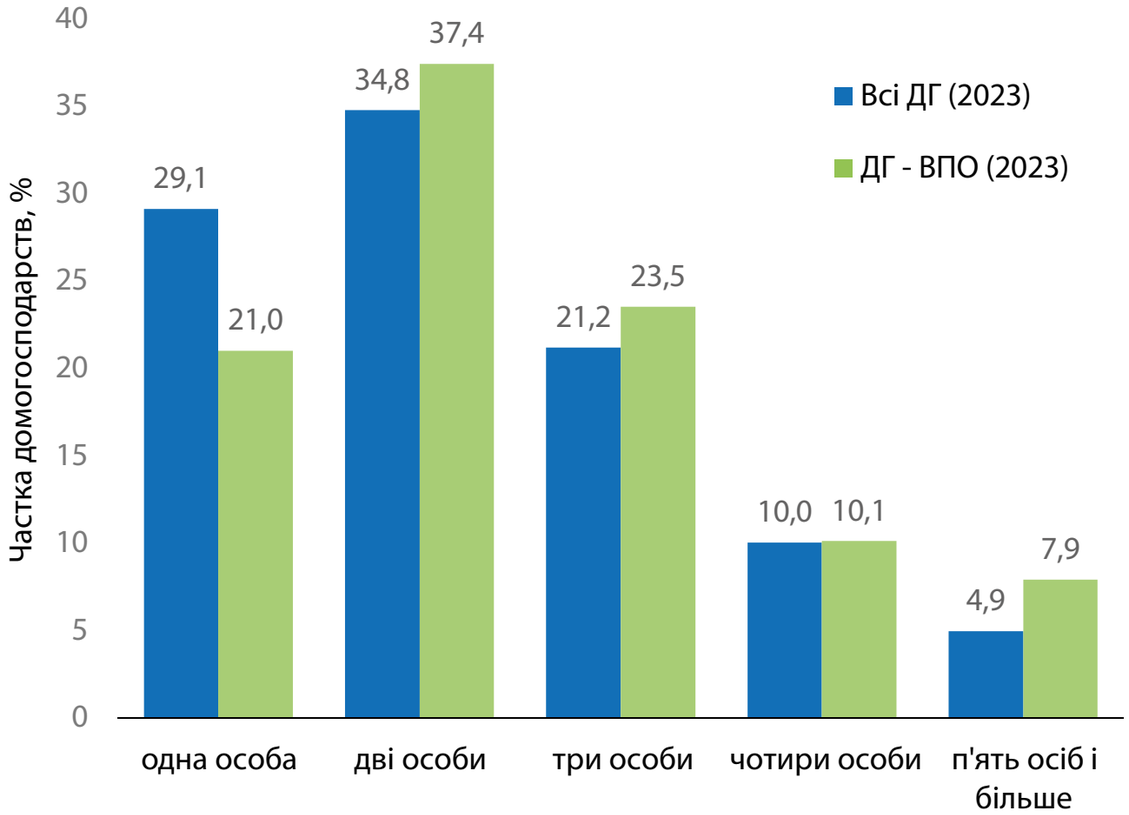

Середній розмір домогосподарств по Україні в цілому – 2,3 особи, домогосподарств зі статусом «ВПО» -- 2,5 особи;
Частка домогосподарств з дітьми по Україні в цілому – 26,9%, у домогосподарствах ВПО – 35,8%.

Склад домогосподарств за статтю та віком їх членів, 2023

Статево-вікова група		Чисельність, тис. осіб					Частка, %				
		Всі ДГ	Велике місто	Мале місто	Загалом міська місцевість	Сільська місцевість	Всі ДГ	Велике місто	Мале місто	Загалом міська місцевість	Сільська місцевість
діти	**до 3 років**	679,7	280,5	148,0	428,5	251,3	2,2	2,2	2,2	2,2	2,2
	3 - 6 років	1 282,3	460,4	282,2	742,6	539,7	4,1	3,6	4,2	3,8	4,6
	7 - 13 років	2 072,7	807,5	422,1	1 229,6	843,2	6,7	6,3	6,3	6,3	7,2
підлітки	**14 - 15 років**	561,6	163,1	124,9	288,0	273,5	1,8	1,3	1,9	1,5	2,3
	16 - 17 років	536,4	184,1	125,2	309,3	227,1	1,7	1,4	1,9	1,6	1,9
жінки	**18 - 29 років**	2 170,9	985,0	476,8	1 461,9	709,1	7,0	7,7	7,1	7,5	6,1
чоловіки	**18 - 29 років**	2 554,4	1 092,2	608,7	1 700,9	853,5	8,2	8,6	9,1	8,7	7,3
жінки	**30 - 59 років**	6 559,8	2 793,2	1 414,8	4 208,1	2 351,8	21,1	21,9	21,1	21,6	20,1
чоловіки	**30 - 59 років**	6 786,1	2 961,4	1 398,7	4 360,1	2 426,0	21,8	23,2	20,8	22,4	20,8
жінки	**у віці 60 років і старші**	5 103,9	1 989,8	1 100,1	3 089,9	2 014,0	16,4	15,6	16,4	15,9	17,3
чоловіки	**у віці 60 років і старші**	2 835,4	1 037,4	612	1650,0	1 185,4	9,1	8,1	9,1	8,5	10,2
Всього		**31 143,3**	**12 754,6**	**6 714,1**	**19 468,7**	**11 674,6**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**	**100,0**

Характеристики домогосподарств з дітьми

	2023	2021
Домогосподарства з дітьми (тис.)	3 649,1	5 502,6
Частка домогосподарства з дітьми (%)	**26,9**	**37,8**
Середній розмір ДГ з дітьми (осіб)	3,63	3,65
Частка домогосподарств з дітьми у віці (%)		
• до 3 років	18,1	16,5
• 3 - 6 років	32,3	25,9
• 7 - 13 років	49,6	46,9
• 14 - 15 років	15,1	15,8
• 16 - 17 років	14,6	11,0
Розподіл домогосподарств з дітьми (%) за кількістю дітей у їх складі		
• одна дитина	68,7	81,3
• дві дитини	24,6	16,1
• три дитини	5,0	2,2
• чотири дитини	1,2	0,2
• п’ять і більше дітей	0,5	0,2
Разом	**100,0**	**100,**

Розподіл осіб, які переїхали після початку гібридної війни, за місяцем першого переїзду, в залежності від регіону теперішнього проживання, %

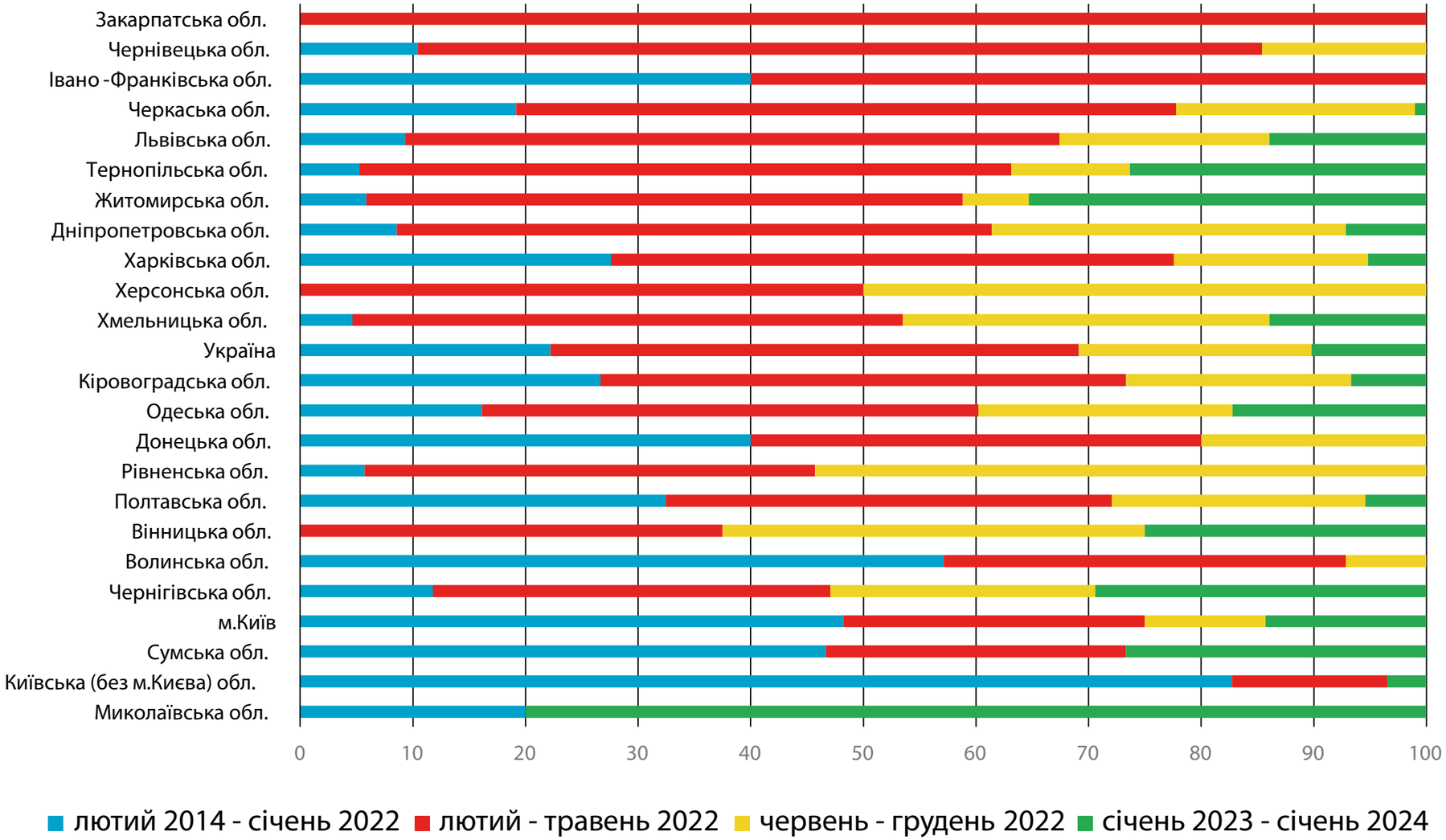

Розподіл осіб, які виїздили з України після 24 лютого 2022 р. терміном на місяць або більше через війну, за країнами виїзду

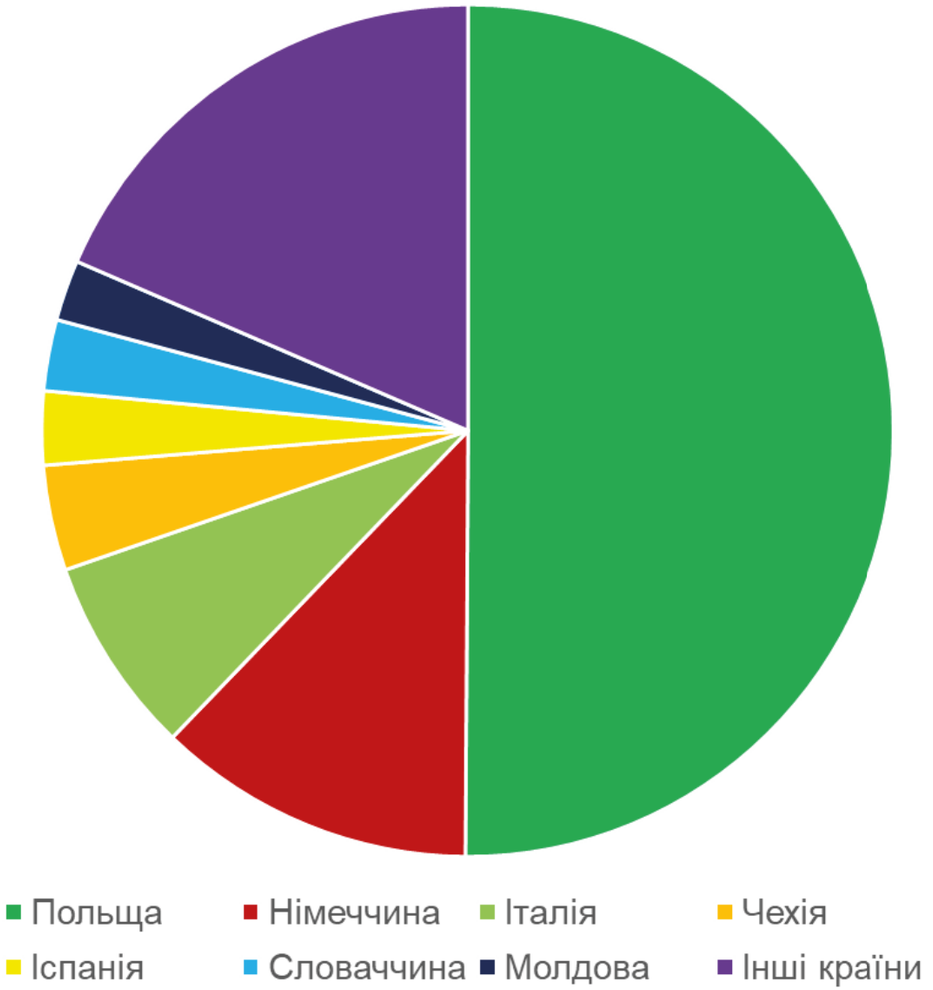

ІІ. УМОВИ ПРОЖИВАННЯ, ДОХОДИ, ВИТРАТИ, БІДНІСТЬ ТА НЕРІВНІСТЬ, СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА

Умови проживання:

1) власне чи орендоване житло

За даними *опитування ОСЕСД*, у 2023 році у власному житлі проживали **89%** населення, **9,2%** в орендованому.

Розподіл житла за типом власності в Україні та країнах ЄС

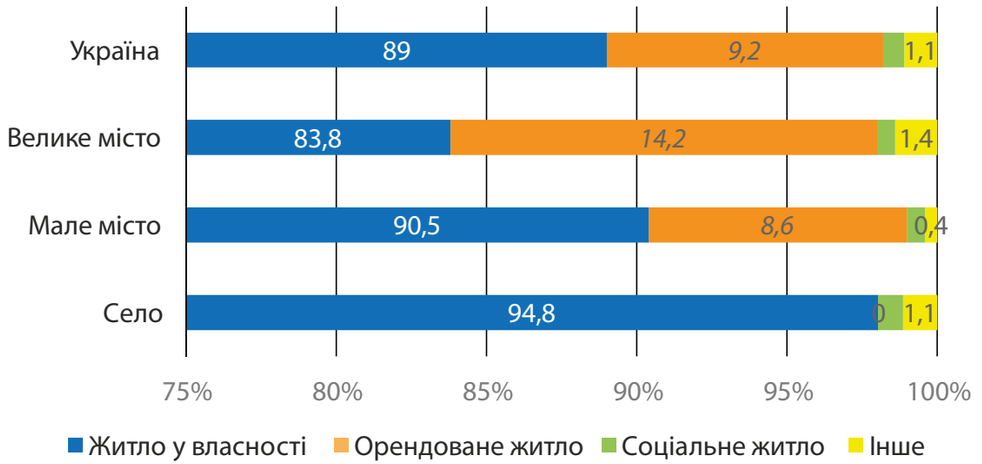

Розподіл домогосподарств за типом житла та правом власності на нього, %

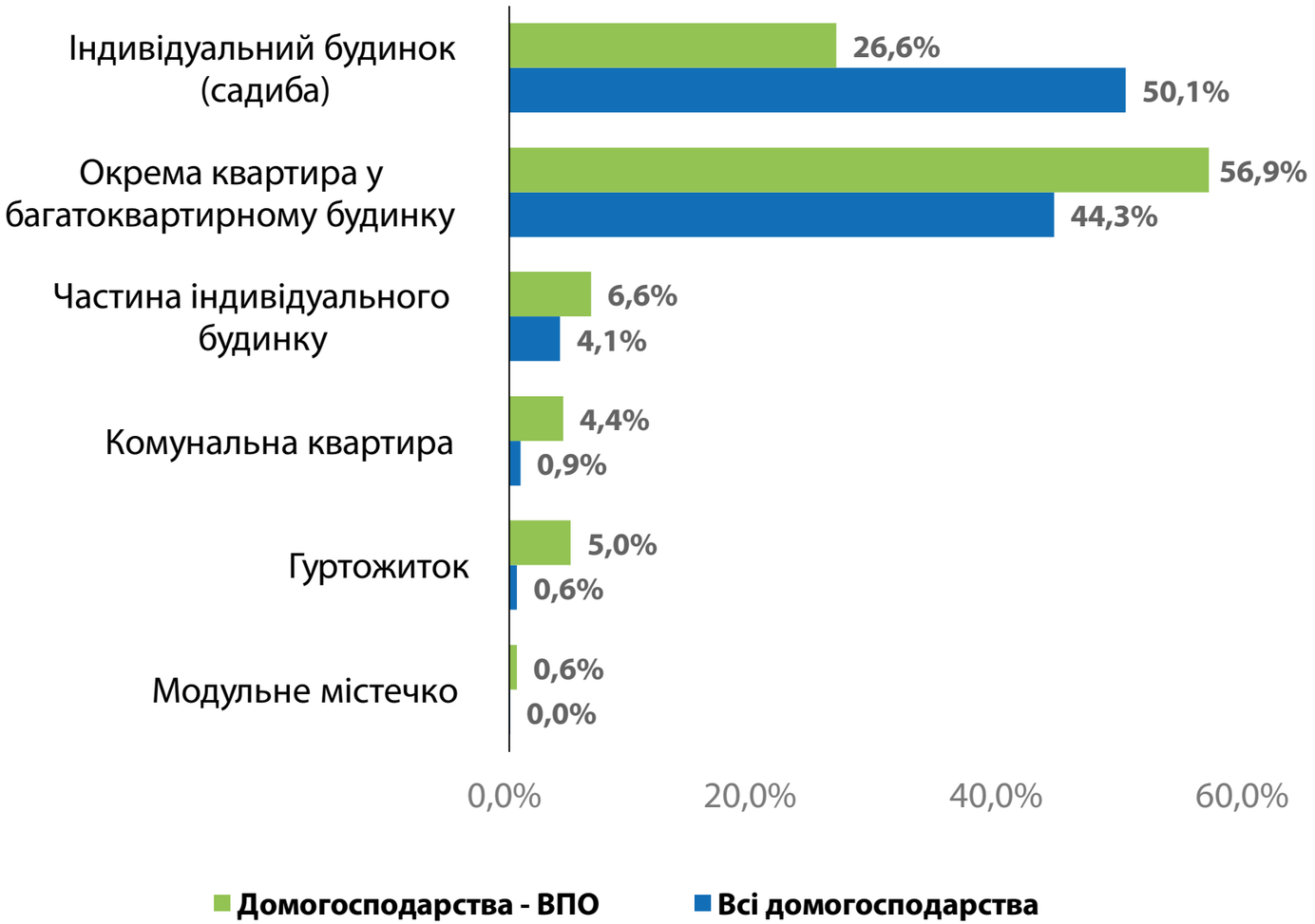

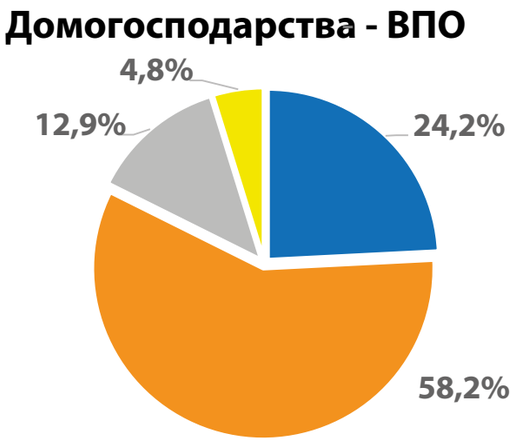

Умови проживання:

2) Розподіл домогосподарств залежно від джерела води для пиття, Україна, %

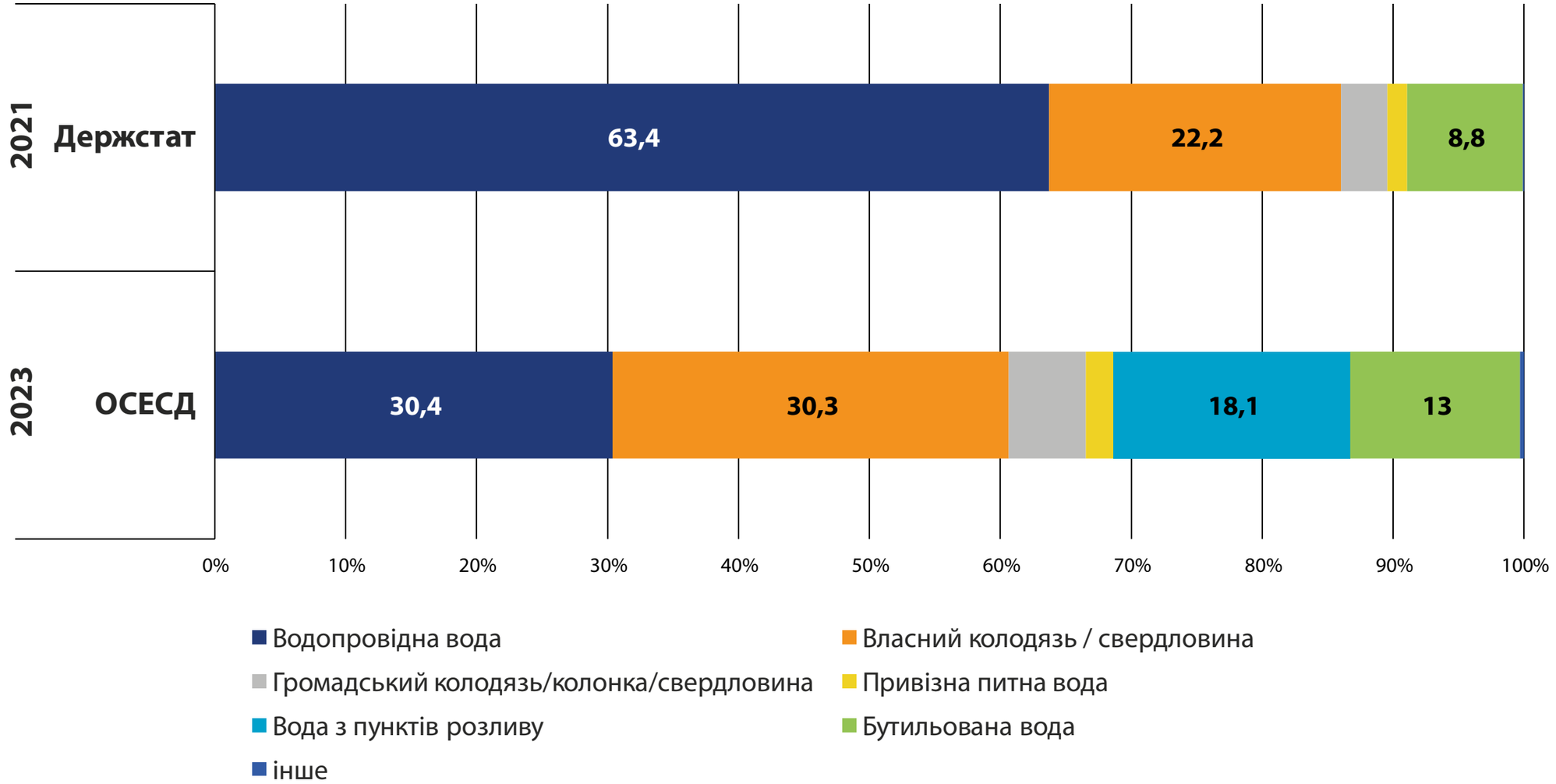

Умови проживання:

3) Оцінки перенаселеності житла

	Україна	Домогосподарства з дітьми	Домогосподарства без дітей
Кількість кімнат на особу, од	1,4	0,83	1,63

	Рівень перенаселеності житла,% (по методиці Eurostat) 2023 (ОСЕСД)
Україна	67,2
Домогосподарства з дітьми	86,6
Домогосподарства без дітей	53,0
Велике місто	76,4
Мале місто	64,3
Село	58,9

	Суб'єктивний рівень перенаселеності житла,% Вага на населення	Суб'єктивний рівень перенаселеності житла серед тих, хто живе в перенаселеному житлі,% (Eurostat)
Україна	19,9	28,0
Домогосподарства з дітьми	31,1	35,3
Домогосподарства без дітей	11,7	19,2
Велике місто	27,1	33,4
Мале місто	16,7	24,8
Село	13,9	22,3

Умови проживання:

4) Розподіл домогосподарств за наявністю товарів тривалого користування, %

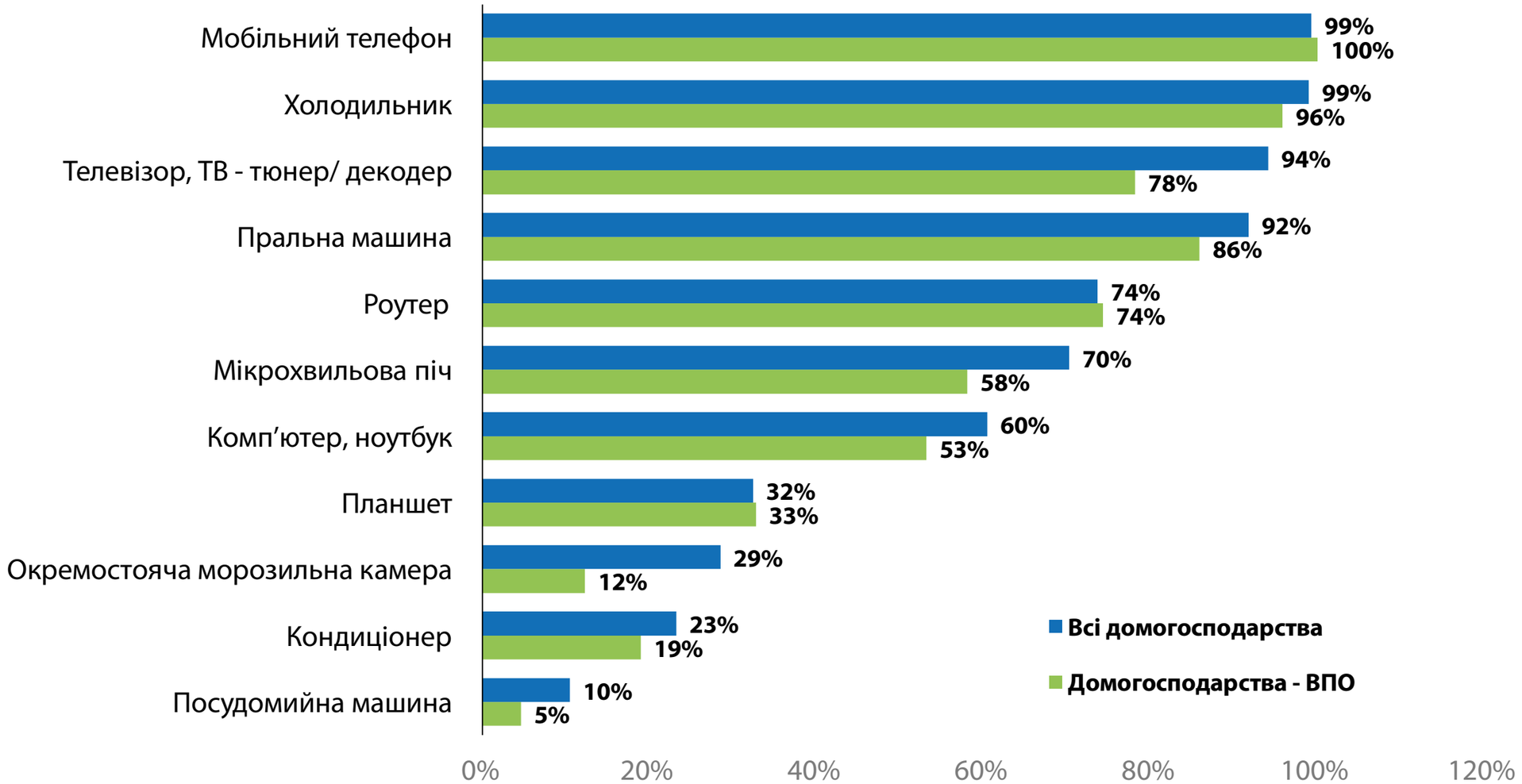

Зміна реальних доходів українських домогосподарств за 2021-2023 рр., грн. на особу (у співставних цінах 2021 року)

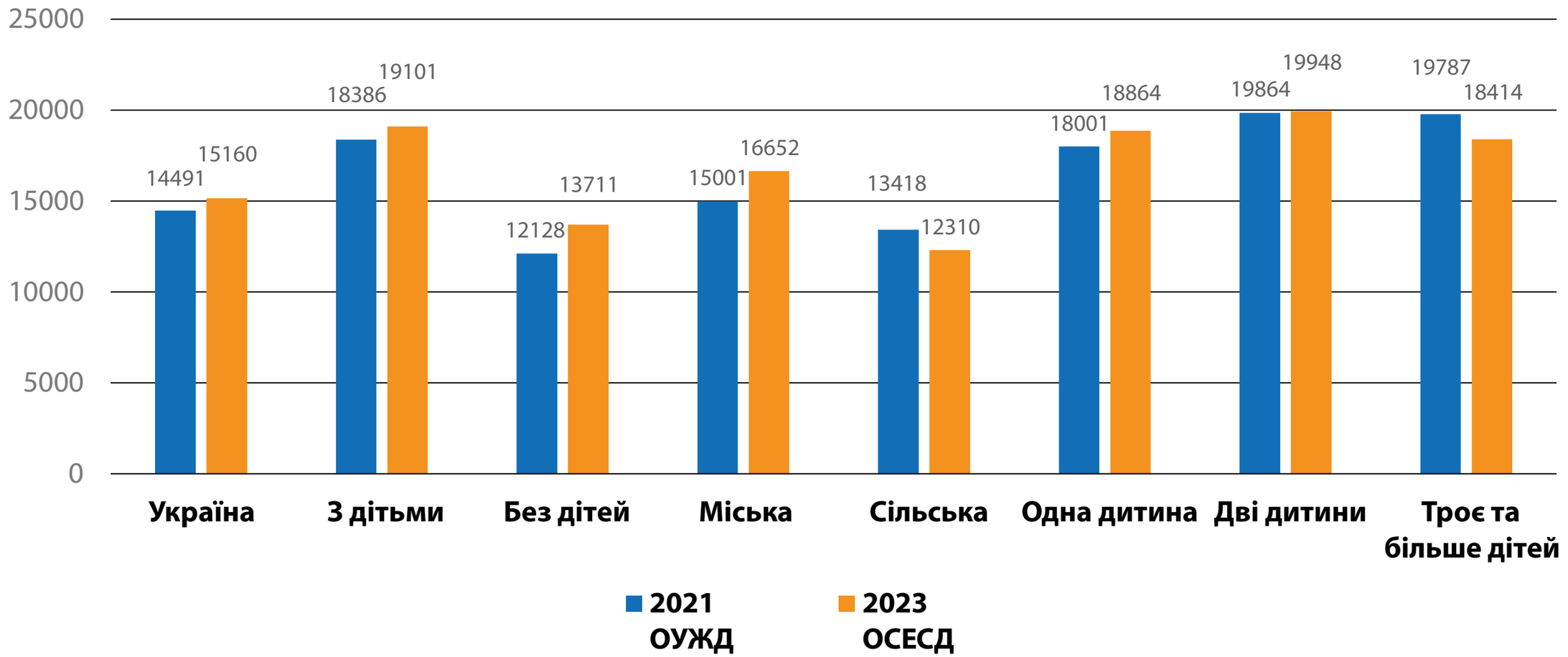

Самооцінка купівельної спроможності доходів у 2021 та 2023 роках:

зростання частки тих, хто не може забезпечити навіть достатнє харчування в 3,6 рази – з 3,4 до 12,2%; практично незмінна частки тих, кому вистачає грошей та роблять заощадження

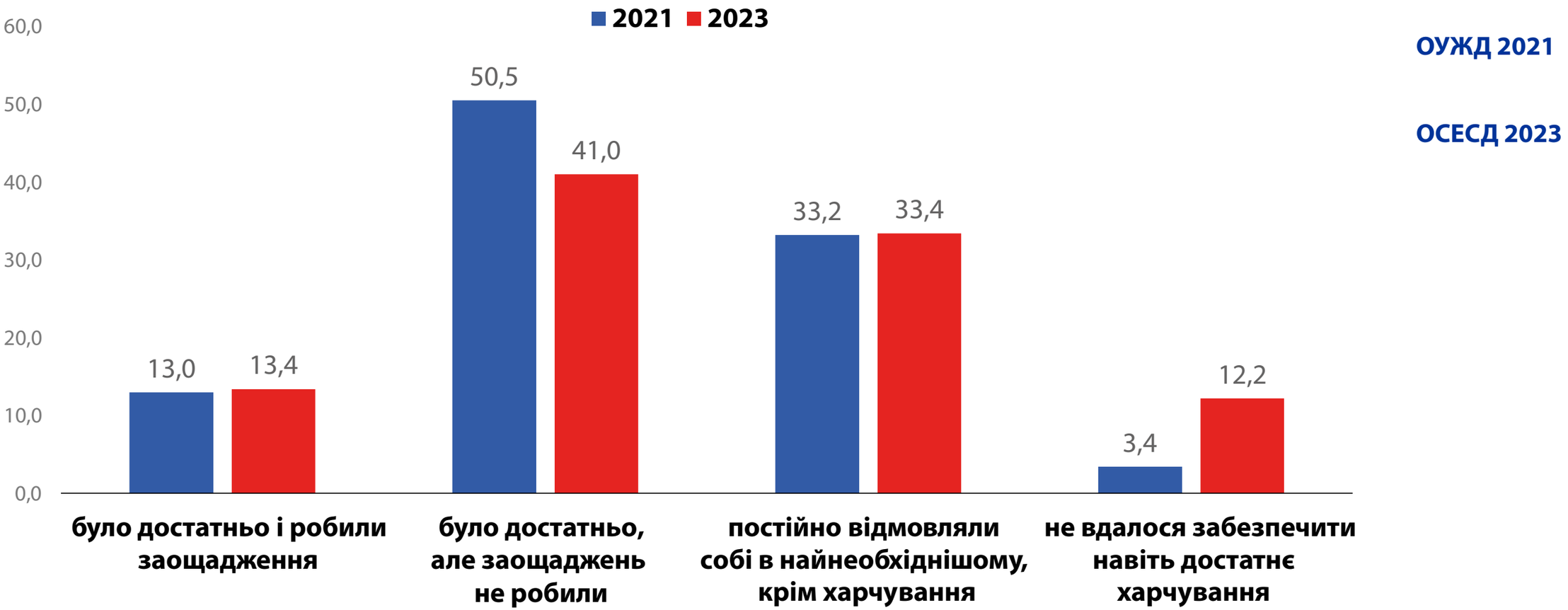

ОУЖД 2021

ОСЕСД 2023

Розподіл домогосподарств, які змогли заощадити, користуються кредитами, мають боргові зобов'язання за кредитами, у розрізі децильних груп, %, 2023 р.:

більш заможні частіше заощаджують, але й частіше користуються кредитами; боргові зобов'язання розподілені майже рівномірно за децильними групами

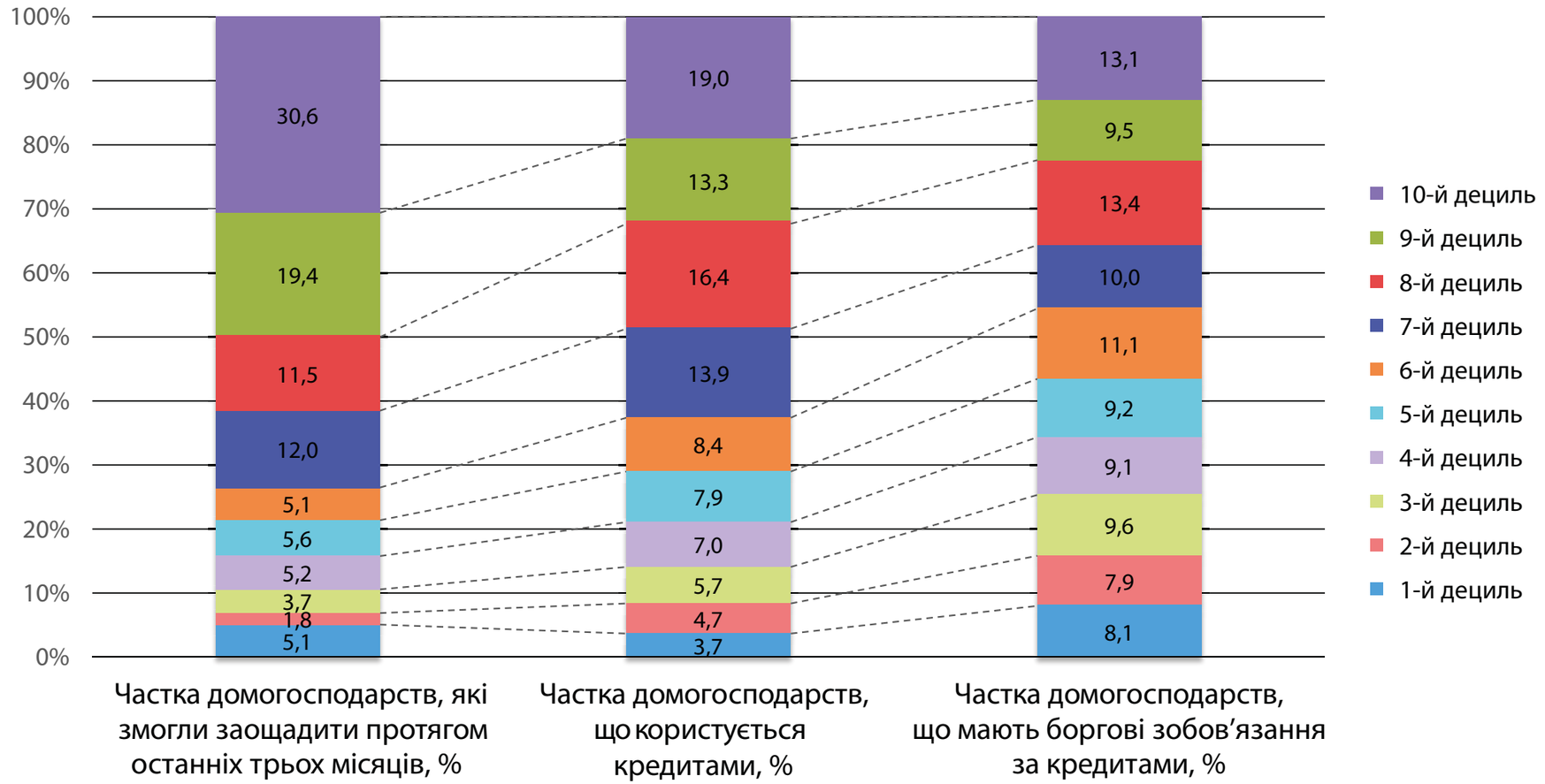

Структура доходів та нерівність за доходами (Джині-коефіцієнт)

	Структура загальних доходів	Внесок кожного компоненту у Джині-коефіцієнт, %	Псевдо Джині за кожним компонентом
оплата праці	61,7	67,2	29,44
пенсії	12,0	0,2	0,07
доход від підприємницької діяльності	6,4	11,4	4,98
допомоги (від державних та недержавних установ, але без допомоги родичів)	4,0	1,6	0,71
в тому числі:			
● ВПО	0,8	0,1	0,04
● на дітей	0,9	0,3	0,15
● малозабезпеченим сім'ям	0,2	-0,1	-0,03
● інші допомоги, в т.ч. від недержавних організацій	1,2	1,0	0,43
грошовий доход від особистого господарства	1,7	1,1	0,50
грошова допомога від родичів та знайомих	3,1	3,4	1,50
житлові субсидії	0,1	0,2	0,08
соціальні пільги	0,5	0,0	0,01
доходи від власності	3,3	5,4	2,38
інші доходи	7,1	9,5	4,15
Загальні доходи	**100,0**		
Джині за доходами		**100,0**	**43,8**

Структура сукупних витрат: вплив повномасштабної війни. Зменшення частки неспоживчих витрат та зростання витрат на харчування

Вплив війни на бідність українських домогосподарств:
частка бідних за доходами зросла в 1,7 рази – з 20,6 до 35,5%

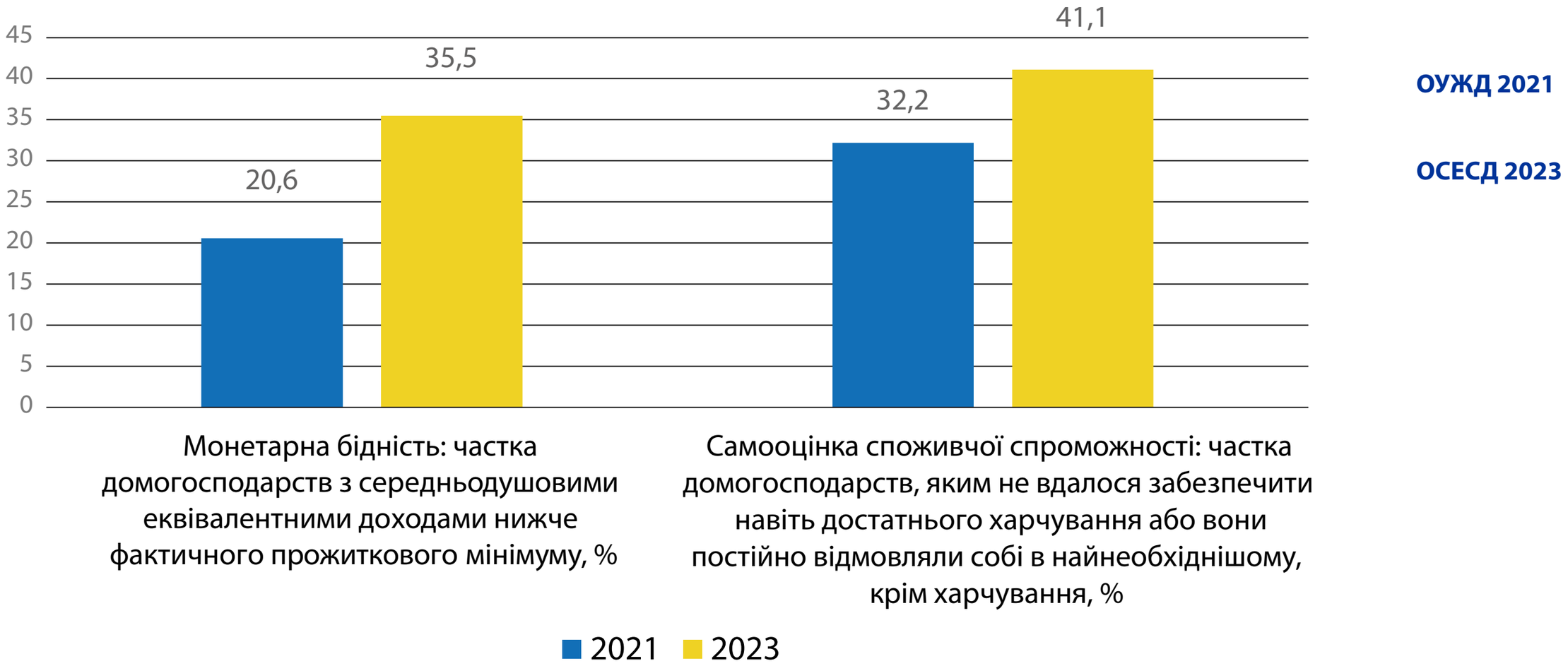

ОУЖД 2021

ОСЕСД 2023

Депривація: наявність 7 з 13-ти визначених позбавлень (за методологією ЄС), 2023 рік

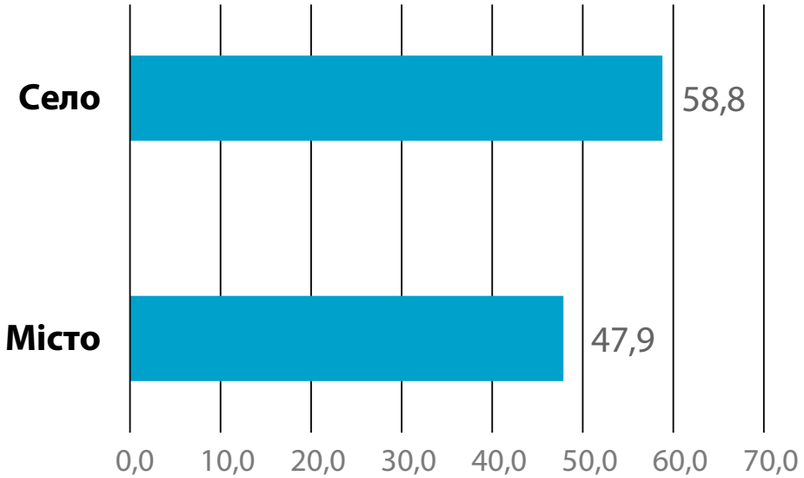

Рівень матеріальної депривації дітей (3 з 17-ти визначених позбавлень, які стосуються дітей),

залежно від кількості дітей в родині, типу поселення і наявності всіх дорослих пенсійного віку або з інвалідністю, %

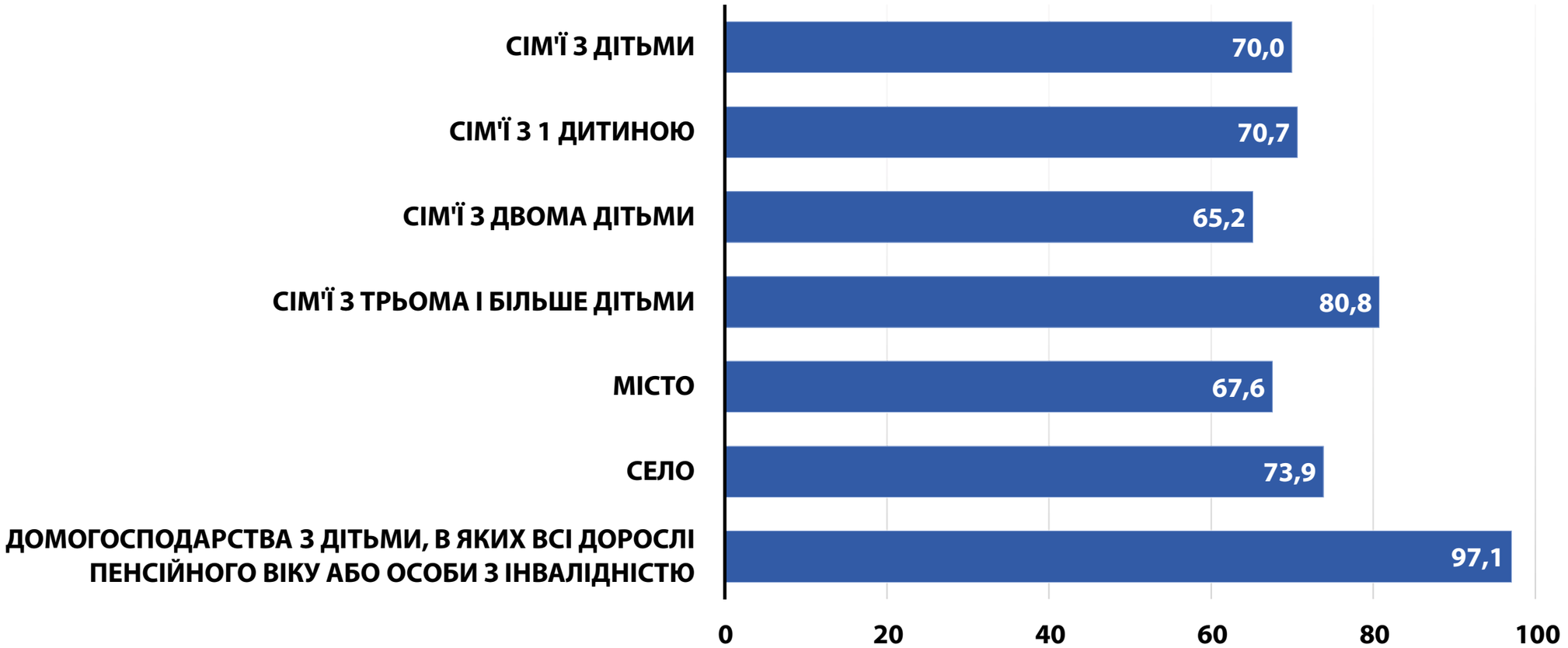

Багатовимірна дитяча бідність в Україні (2023 рік)

(Частка дітей, бідних за різними критеріями, %)

У 2023 році кожна п’ята дитина в Україні потерпала одночасно від трьох форм бідності – монетарної, депривaційної та за самооцінкою домогосподарством своєї споживчої спроможності

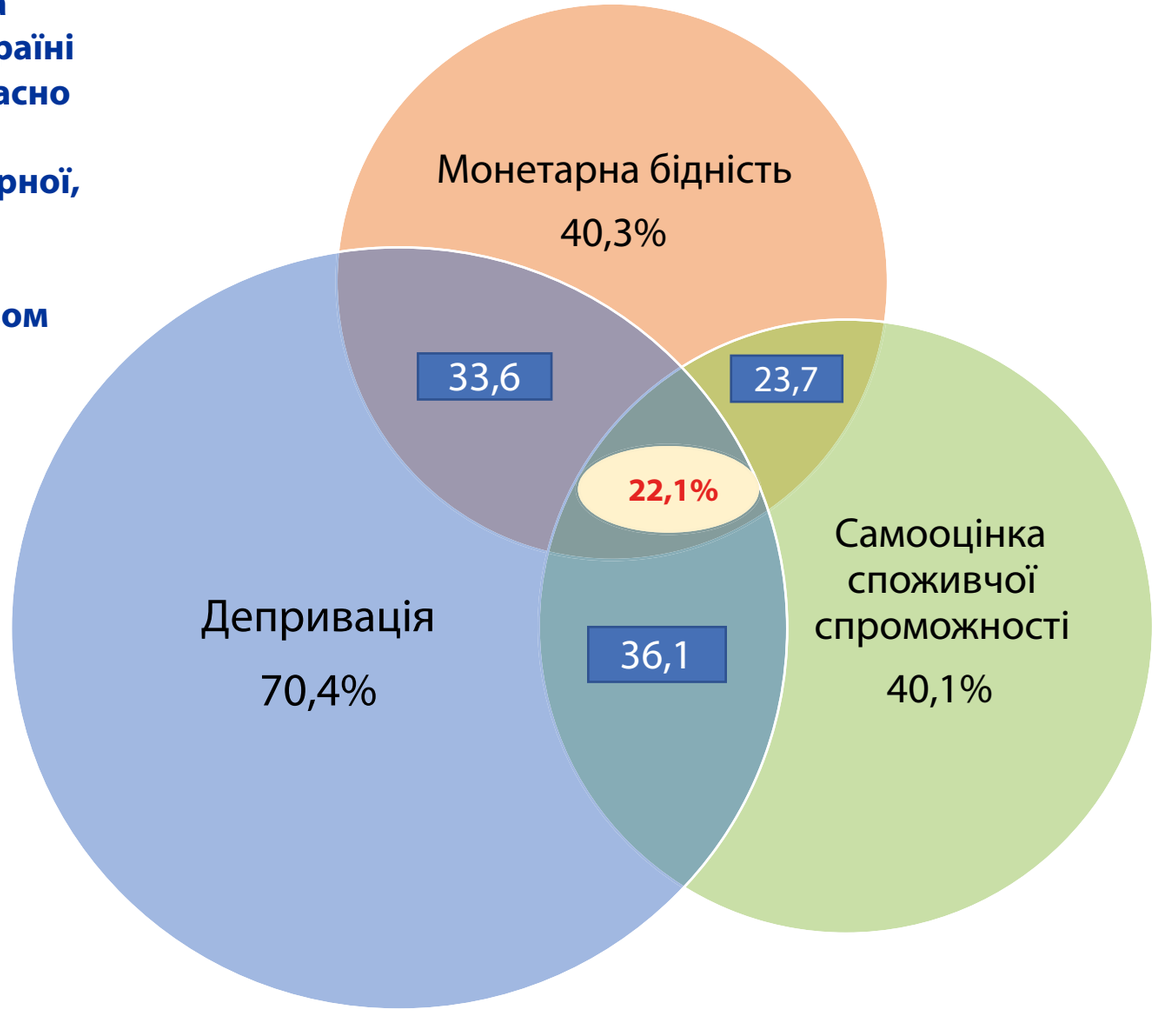

Монетарна бідність
Частка дітей, в сім’ях яких середньодушові еквівалентні доходи нижче фактичного прожиткового мінімуму, %

Депривація
Частка дітей, які мають 3 та більше позбавлень з визначених 17-ти, %

Самооцінка споживчої спроможності
Частка дітей, сім’ї яких повідомили, що їм не вдалося забезпечити навіть достатнього харчування або що вони постійно відмовляли собі в найнеобхіднішому, крім харчування, %

Розподіл бідних дітей залежно від отримання соціальних допомог та соціальних послуг, %

Участь у програмах соціальної допомоги, 2023

Питома вага домогосподарств-реципієнтів основних програм соціальної підтримки, %

Соціальна програма	Україна	Домогосподарства з дітьми
Питома вага домогосподарств-реципієнтів хоча б одного виду соціальної допомоги	21,7	28,0
Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям	1,4	2,6
Допомога внутрішньо переміщеним особам	4,0	5,0
Житлова субсидія	5,5	2,9
Пільги та компенсаційні виплати особам з інвалідністю, ветеранам війни та праці тощо	3,5	3,1
Державна соціальна допомога на догляд	1,6	2,2
Інші виплати	2,2	3,2

Частка коштів від програми соціальної підтримки у загальних доходах домогосподарства, %

	Україна	Домогосподарства з дітьми
Державна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям	29,6	27,7
Допомога внутрішньо переміщеним особам	29,8	35,6
Житлова субсидія	18,1	9,0
Пільги та компенсаційні виплати особам з інвалідністю, ветеранам війни та праці тощо	18,9	15,7
Державна соціальна допомога на догляд	13,2	10,9
У зв'язку з вагітністю та пологами	-	29,4
Допомога при народженні дитини	-	13,6
Одноразова натуральна допомога «Пакунок малюка»	-	13,1
Допомога при усиновленні дитини	-	12,9
Допомога на дітей, над якими встановлено опіку чи піклування	-	24,0
Допомога на дітей одиноким матерям	-	31,3
Допомога на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	-	20,7
Тимчасова державна допомога дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів	-	14,3
Допомога на дітей, які виховуються у багатодітних сім'ях	-	21,0
Інші соціальні виплати на дітей	-	8,9

ПИТОМА ВАГА ДОМОГОСПОДАРСТВ, ЩО ОТРИМУВАЛИ ДОПОМОГУ ВІД НЕДЕРЖАВНИХ, ВОЛОНТЕРСЬКИХ ФОНДІВ, ОРГАНІЗАЦІЙ, ЗАЛЕЖНО ВІД НАЯВНОСТІ У ЇХ СКЛАДІ ДІТЕЙ ТА ОСІБ ІЗ КАТЕГОРІЇ СОЦІАЛЬНО ВРАЗЛИВИХ, ТА ОЦІНКА ЇЇ ВАЖЛИВОСТІ, УКРАЇНА, 2023 Р.; %

Отримували соціальну підтримку

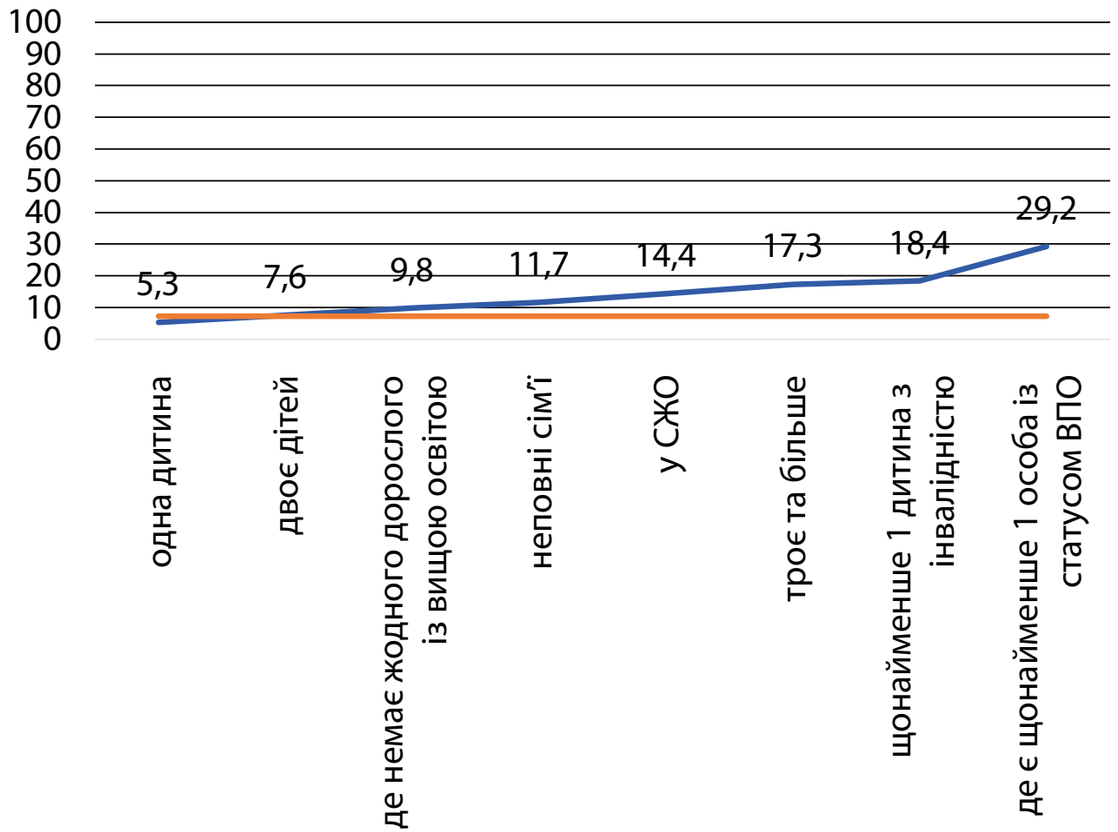

Важливість соціальної підтримки

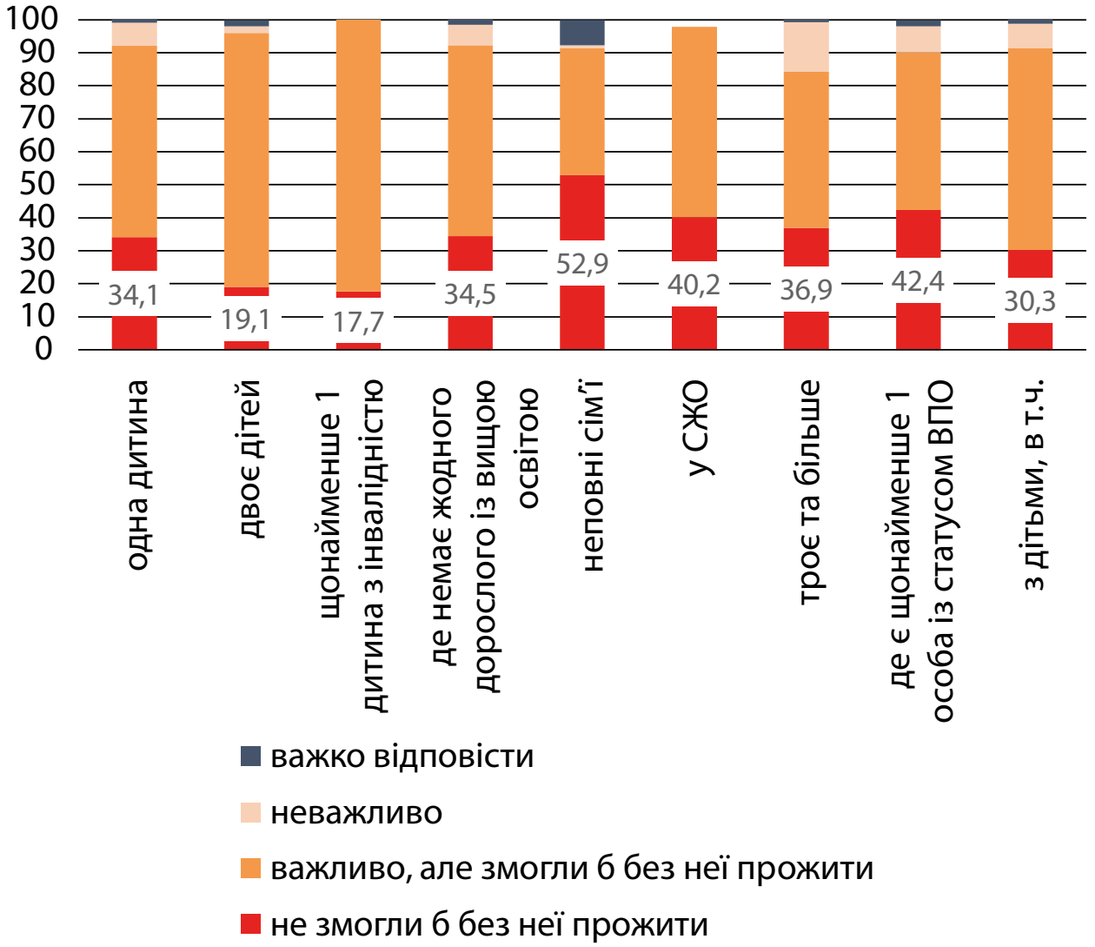

ОХОПЛЕННЯ ТА ПОТРЕБА В СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГАХ

	Питома вага домогосподарств із соціально вразливими особами у складі, %
Отримують соціальні послуги	11,1
Не отримують соціальних послуг, з них:	**88,9**
- не потребують	68,3
- **потребують**	**31,7**

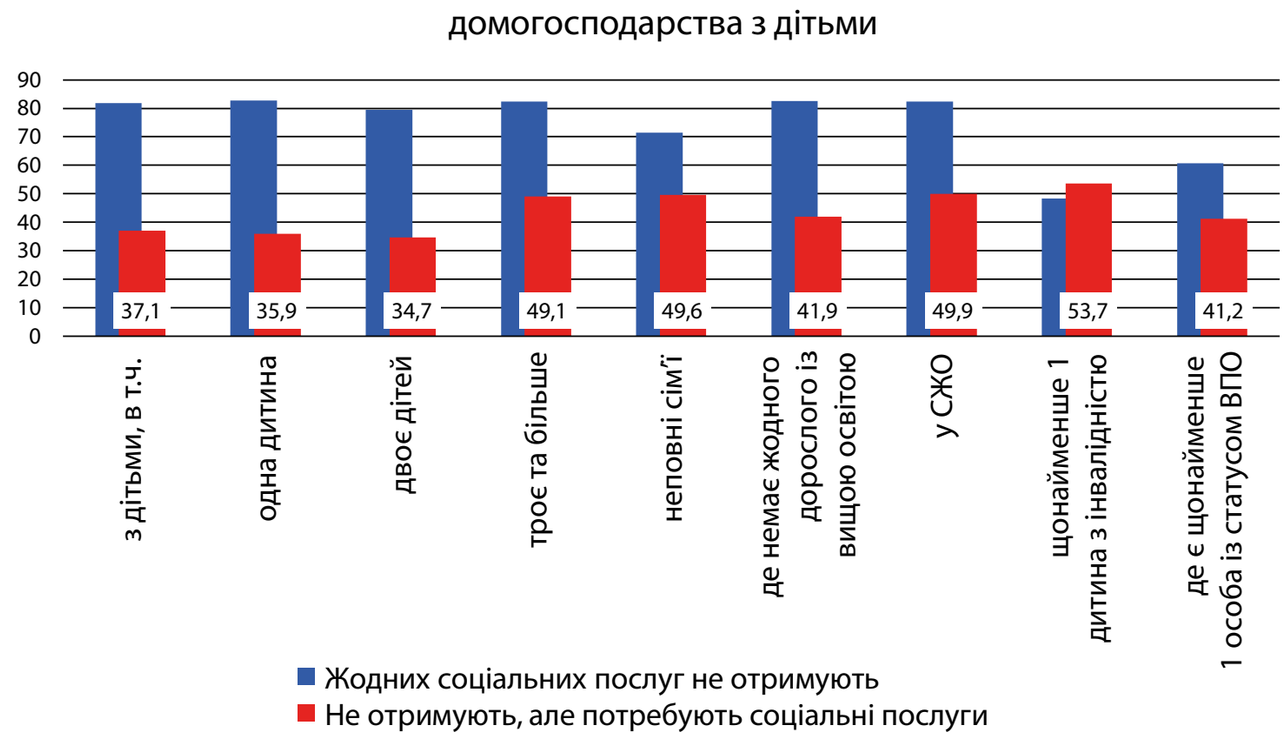

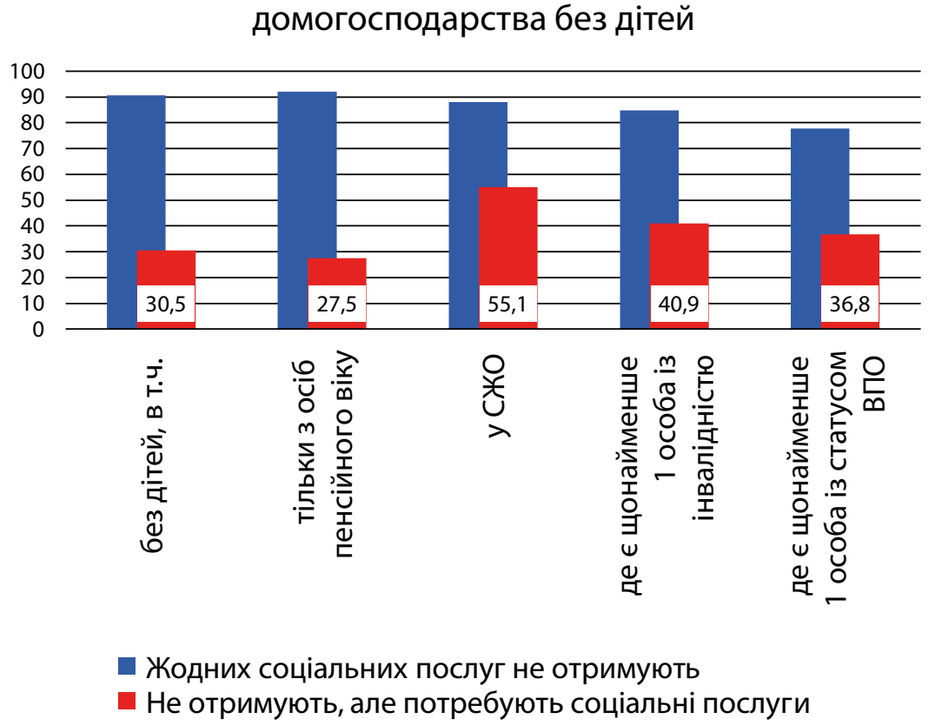

ПИТОМА ВАГА ДОМОГОСПОДАРСТВ, ЩО БУЛИ ЗМУШЕНІ ВВЕСТИ КОРЕКТИВИ В ОТРИМАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ЧЕРЕЗ ВІЙНУ, ЗАЛЕЖНО ВІД НАЯВНОСТІ У ЇХ СКЛАДІ ДІТЕЙ ТА ОСІБ ІЗ КАТЕГОРІЇ СОЦІАЛЬНО ВРАЗЛИВИХ, УКРАЇНА, 2023 рік; %

Тип домогосподарств	Змінити місце отримання	Відмовитися від окремих видів послуг	Звернутися за додатковими видами	Отримувати необхідні послуги на платній основі
Мають у своєму складі принаймні одну соціально вразливу особу	**16,7**	10,3	**25,1**	7,4
Бідні	14,2	13,0	**22,6**	7,1
без дітей, в т.ч.	11,6	11,1	**23,4**	7,4
тільки з осіб пенсійного віку	10,7	4,1	23,3	5,4
у СЖО	18,6	7,7	29,3	9,4
де є щонайменше 1 особа із інвалідністю	4,7	17,0	26,8	9,0
де є щонайменше 1 особа із статусом ВПО	**57,8**	18,3	**54,1**	22,0
з дітьми, в т.ч.	**28,7**	8,4	**28,9**	7,4
одна дитина	30,6	7,3	33,5	10,7
двоє дітей	26,7	9,4	29,7	3,6
троє та більше	23,3	11,5	2,5	-
неповні сім'ї	24,9	5,8	23,8	3,5
де немає жодного дорослого із вищою освітою	18,2	6,9	20,6	8,2
у СЖО	25,8	3,7	21,6	1,1
щонайменше 1 дитина з інвалідністю	7,4	1,5	11,8	15,9
де є щонайменше 1 особа із статусом ВПО	**64,8**	5,0	**60,4**	10,8

Націленість програм соціальної підтримки на бідні сім'ї з дітьми (монетарна бідність)

Розподіл домогосподарств з дітьми, які отримують допомогу, на бідних та небідних, %

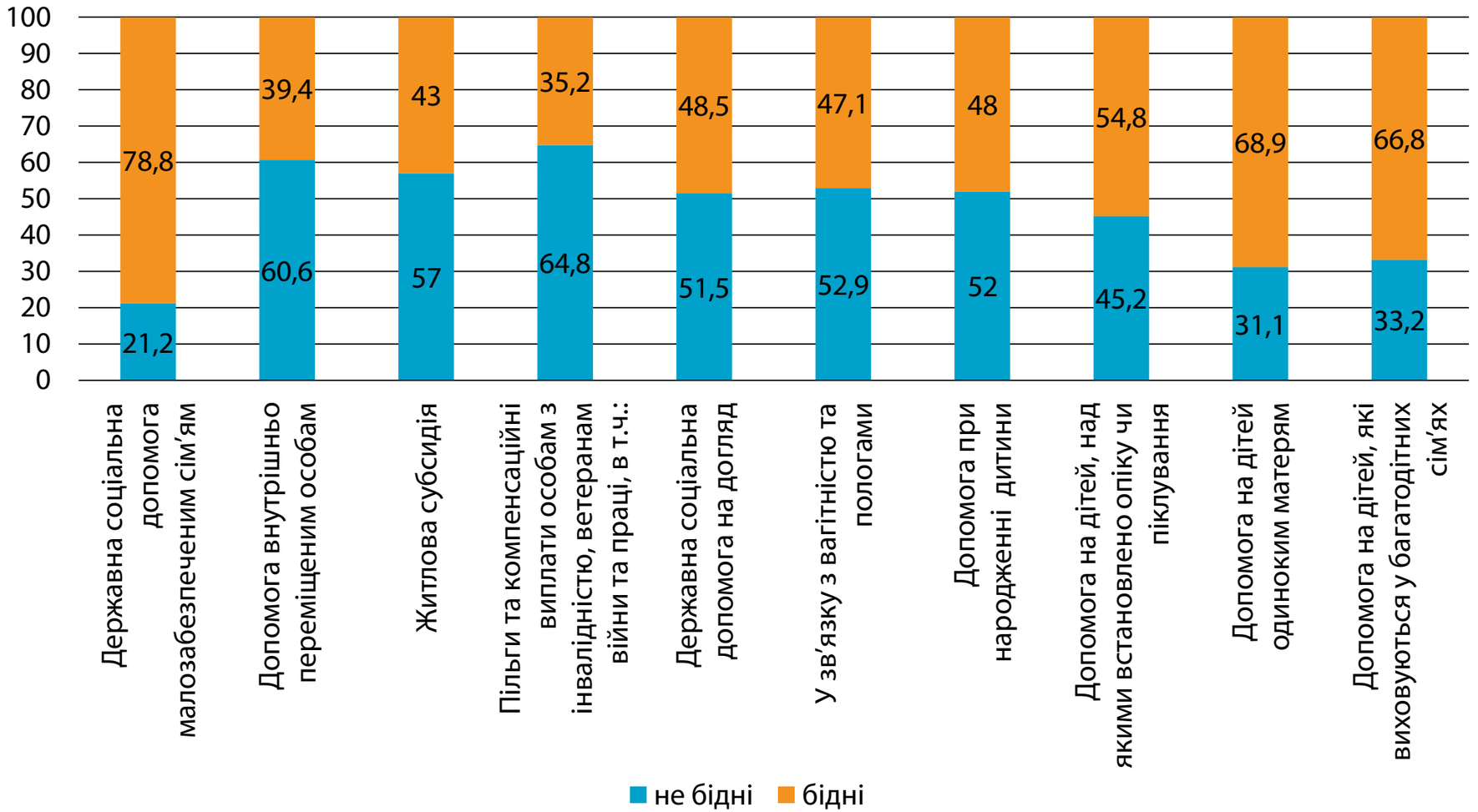

Найбільше націлені на бідні сім'ї з дітьми:

- допомога малозабезпеченим сім'ям,
- одиноким матерям та
- на дітей у багатодітних родинах

Серед домогосподарств з дітьми, які отримують хоча б один вид соціальної допомоги, бідні складають 44,9%

Серед бідних дітей 44,7% не отримують жодного виду соціальної допомоги

Соціальні послуги для бідних сімей з дітьми

Питома вага домогосподарств (залежно від наявності осіб, що належать до груп вразливості) у складі бідних домогосподарств з дітьми, %

Тип домогосподарств	Частка серед всіх бідних сімей з дітьми
	%
Багатодітні сім'ї	19,5
Сім'я перебуває у СЖО	13,3
Принаймні одна дитина з інвалідністю	2,2
Сім'я ВПО	4,9

Питома вага бідних домогосподарств з дітьми, які мають у своєму складі соціально вразливих осіб, і які НЕ отримують соціальних послуг, хоча потребують, %

Вид соціальної послуги	Домогоспо-дарства з дітьми	3 та більше дітей	сім'я перебуває у СЖО	Принаймні одна дитина з інвалідністю	сім'я ВПО
Догляд вдома, денний догляд	0,4	0,5	0,7	-	-
Натуральна допомога	32,2	42,6	40,8	34,2	39,2
Підтримане проживання	6,8	9,9	14,6	-	17,9
Соціальний супровід	2,9	4,9	5,3	8,9	-
Соціальна адаптація/ реабілітація, інтеграція	5,3	3,0	6,8	11,3	2,6
Екстрене втручання	0,9	1,4	2,0	-	-
Інформування та консультування	5,6	8,6	6,2	-	4,8
Представництво інтересів, посередництво	3,3	4,0	2,8	-	1,0
Соціальна профілактика	1,9	-	4,8	-	0,5
Надання притулку	0,9	0,8	0,8	3,4	3,0
Інші соціальні послуги	7,3	8,4	15,8	3,2	2,3

III. ЕКОНОМІЧНА АКТИВНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ

Зміни розподілу населення віком 15-70 стосовно участі в робочі силі та ринку праці

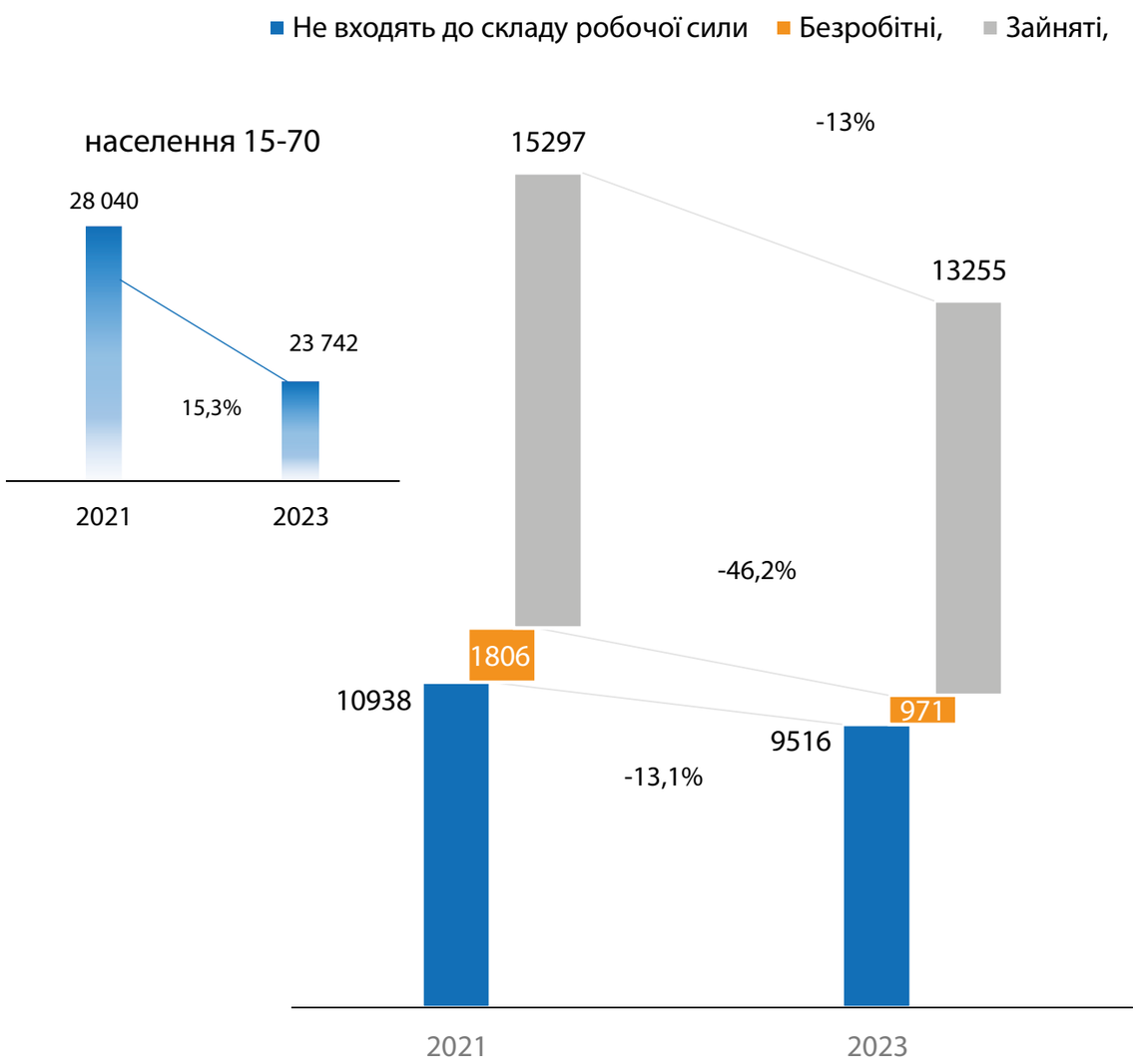

Зміна рівнів участі населення у робочій силі, зайнятості та безробітті

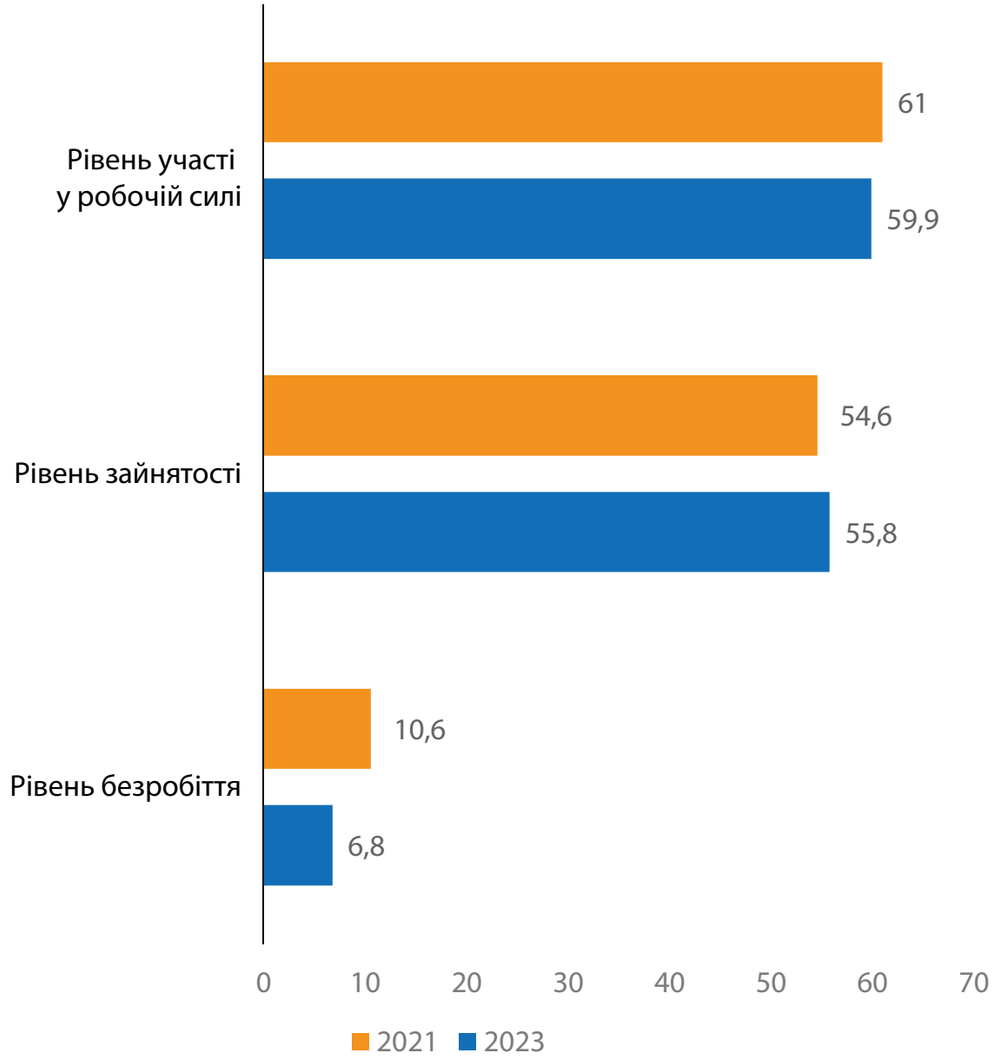

Кількість населення у віці 15-70 та показників його економічної активності у 2021 та 2023 рр. за типами поселень

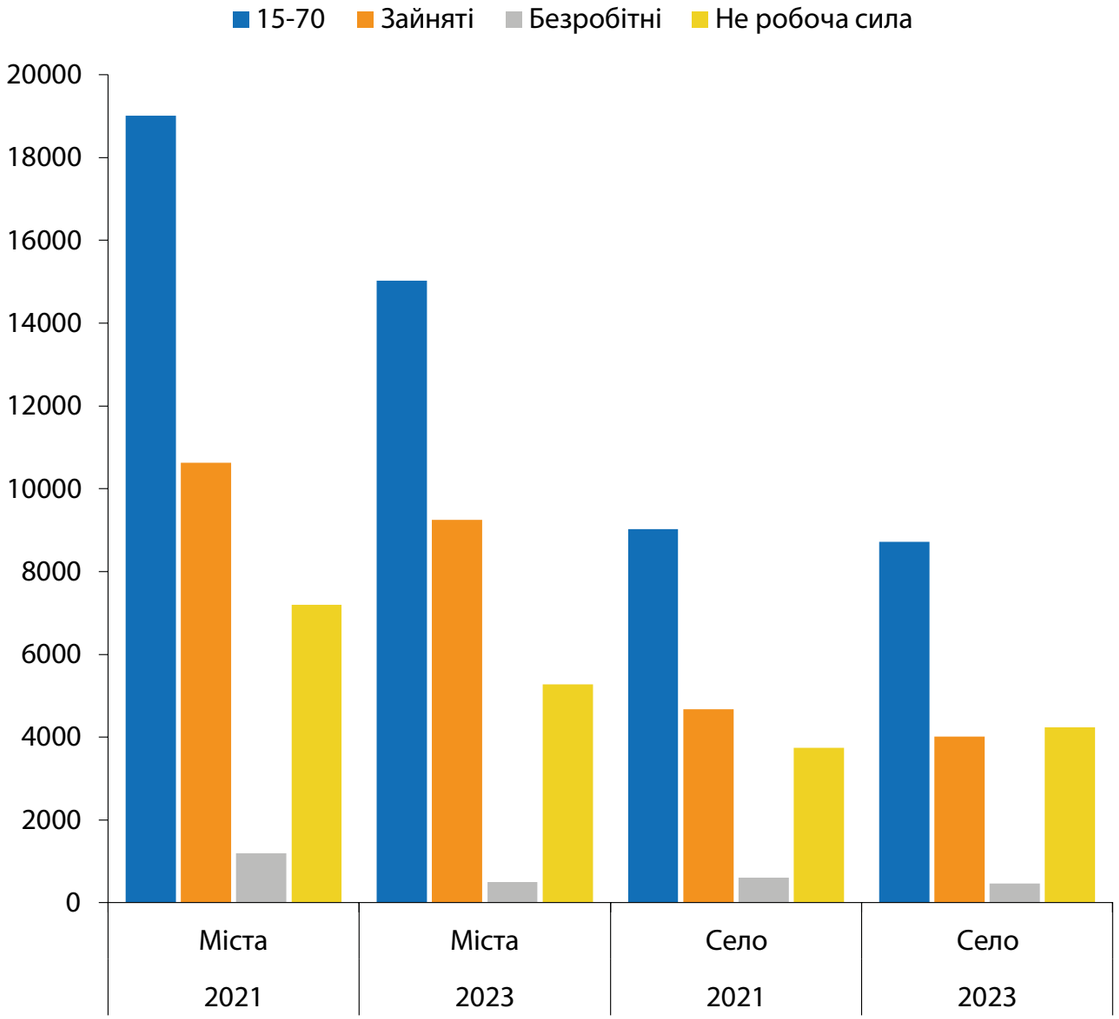

Темпи зміни кількості населення у віці 15-70 та показників його економічної активності у 2023 р. відносно 2021 р. за типами поселень

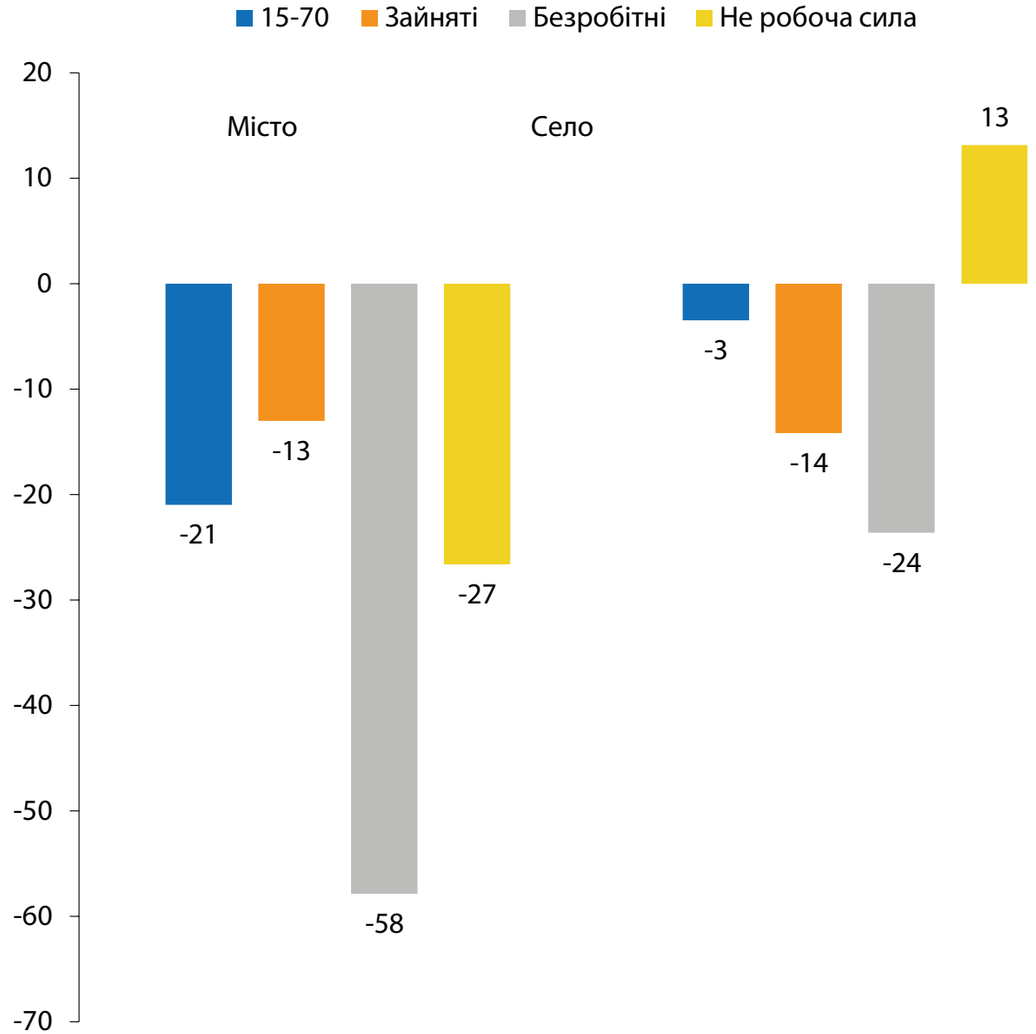

Розподіл населення у віці 15-70 за станом економічної активності у різних типах поселень у 2023 р.

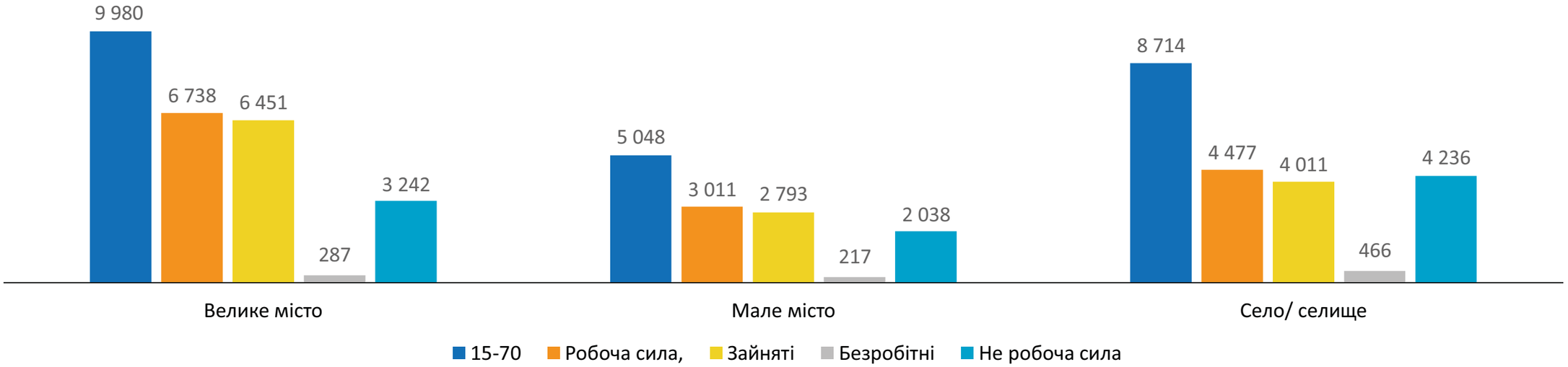

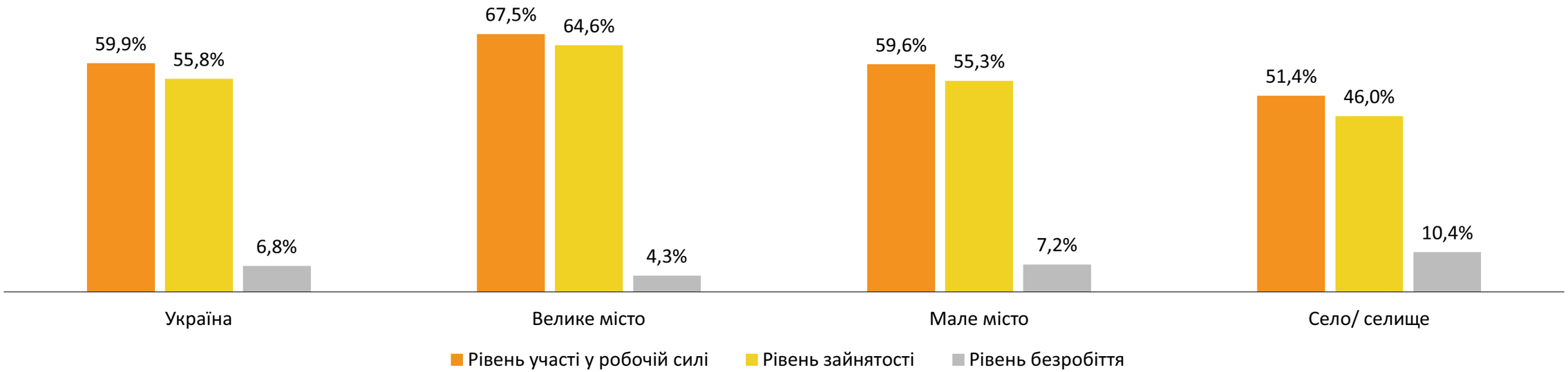

Зміни параметрів участі у робочій силі жінок та чоловіків у 2023 р. відносно 2021 р.

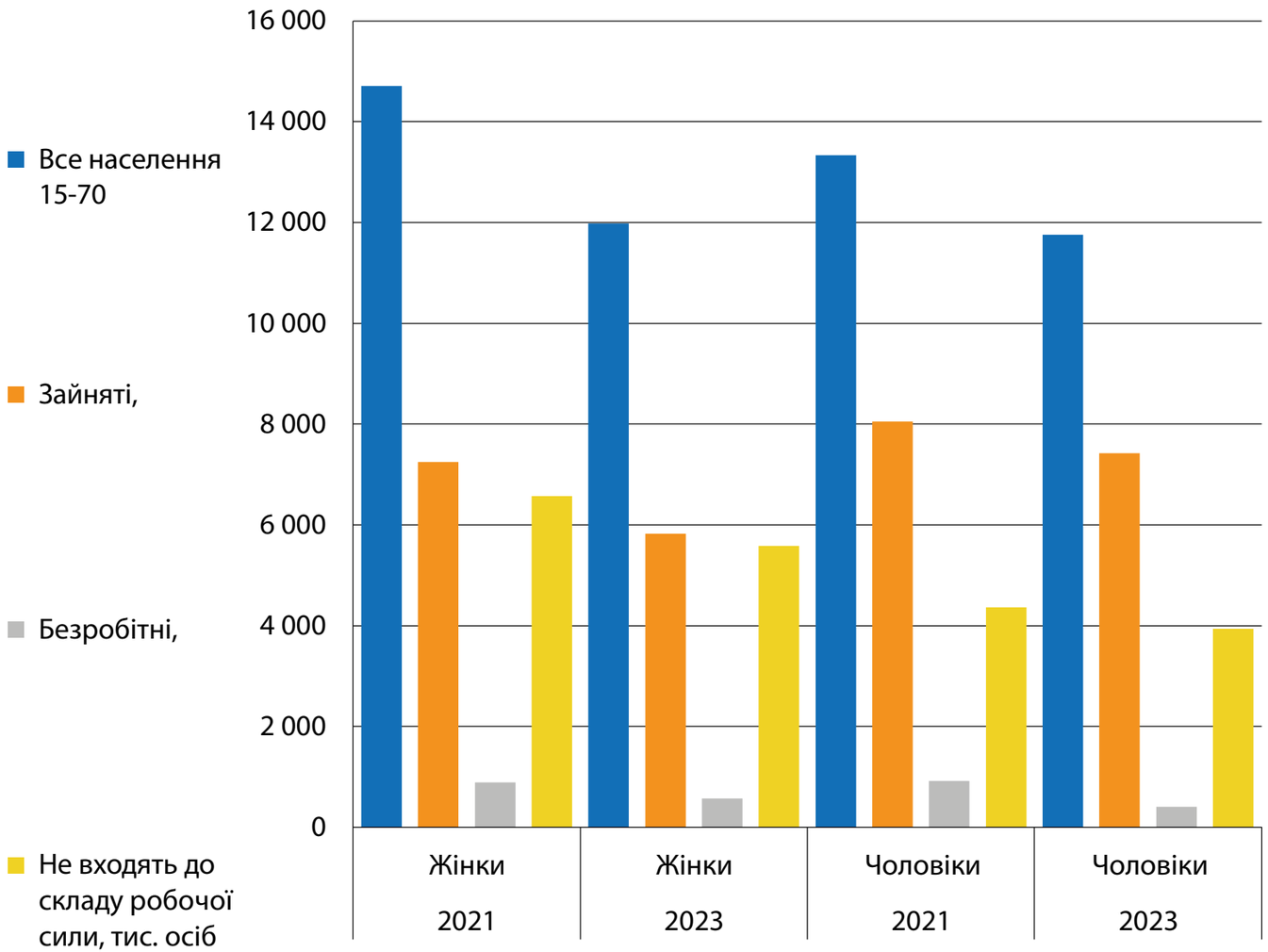

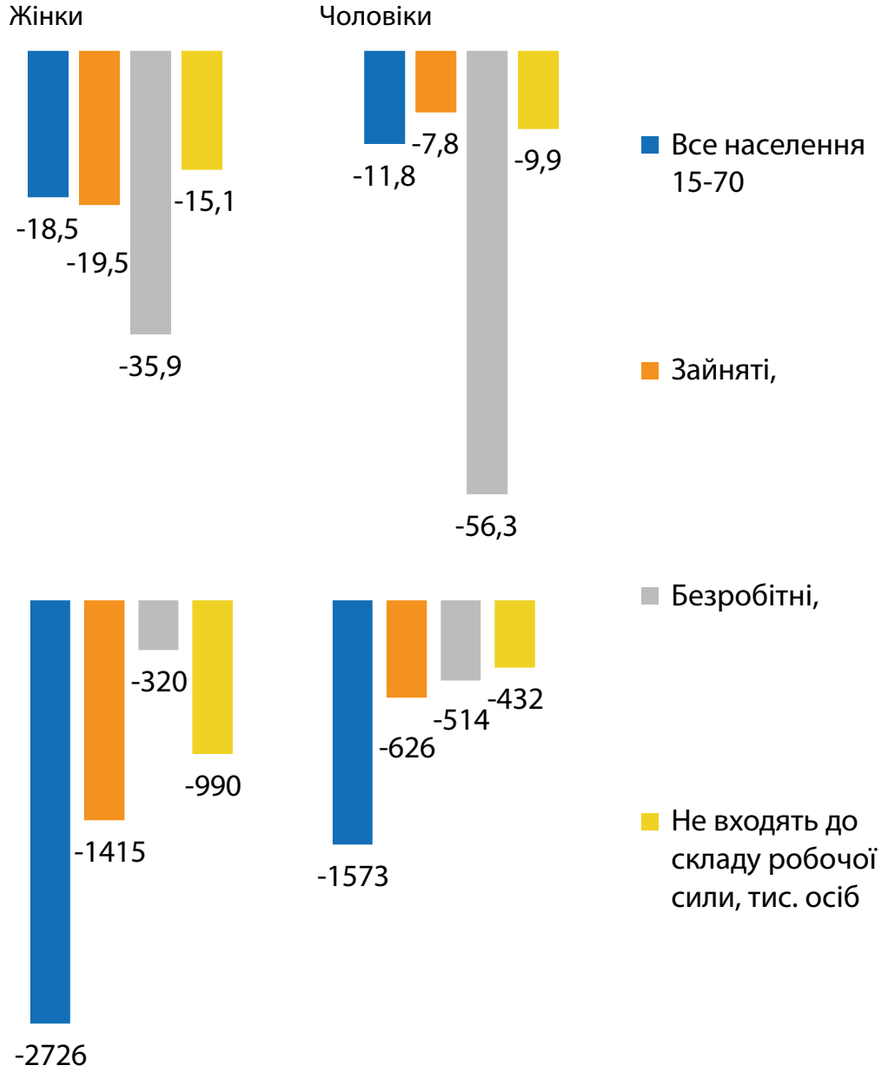

Рівні участі у робочій силі, зайнятості та безробіття жінок та чоловіків 2021 р та 2023 р.

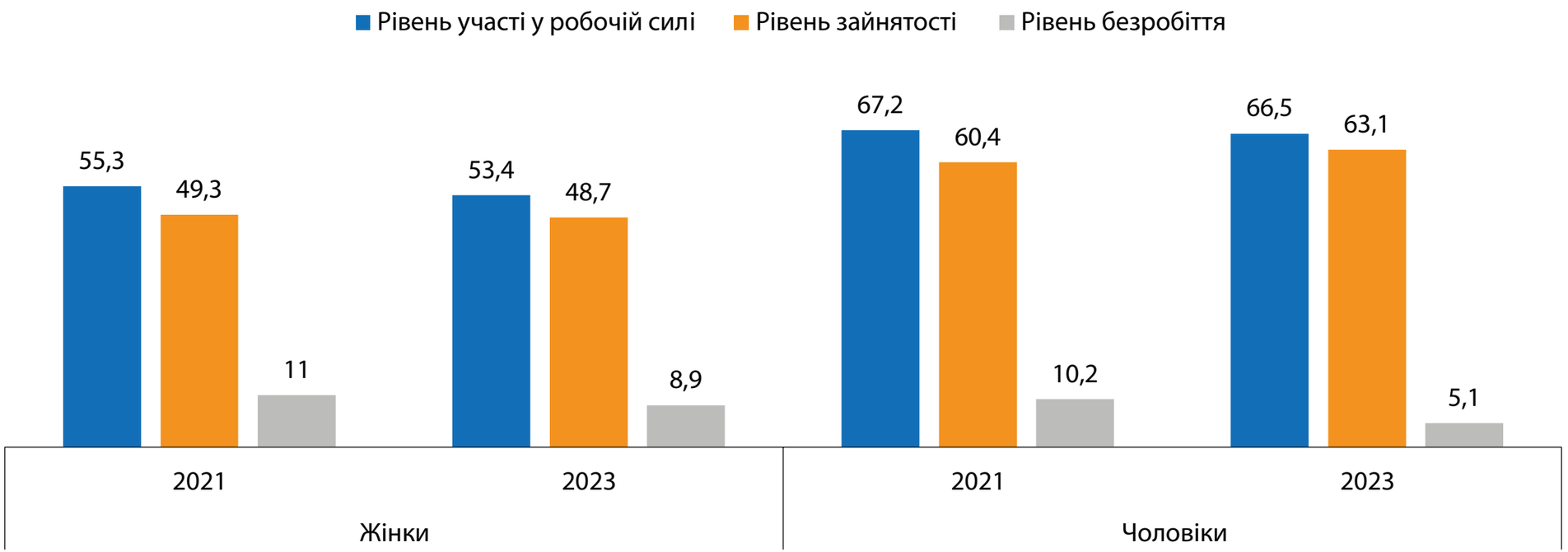

Зміна рівнів участі у робочій силі, зайнятості та безробіття жінок і чоловіків у 2023 р. відносно 2021 р. у в.п.

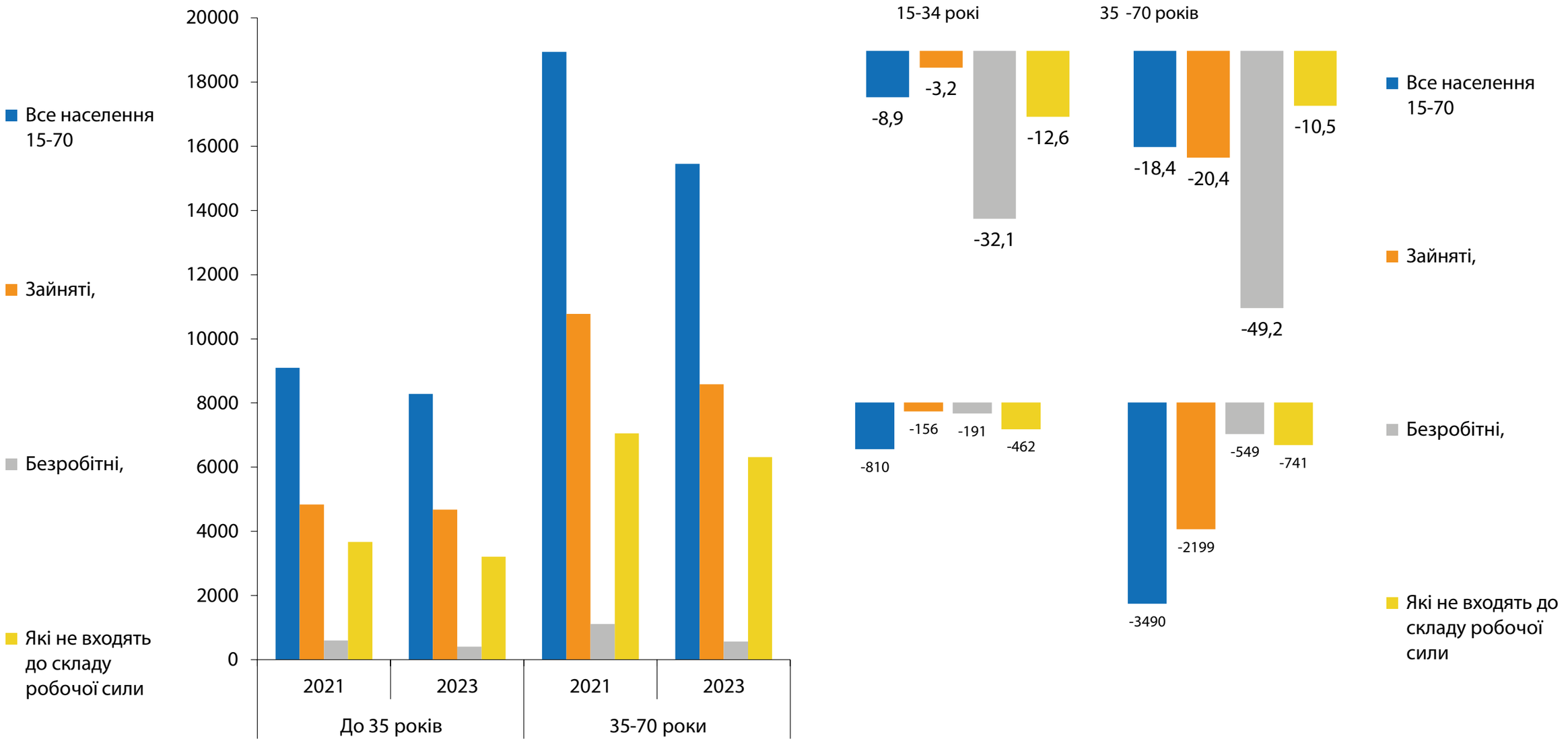
Все населення 15-70
Зайняті,
Безробітні,
Які не входять до складу робочої сили
20000
18000
16000
14000
12000
10000
8000
6000
4000
2000
0
2021
2023
2021
2023
До 35 років
35-70 роки
15-34 рокі
35 -70 років
-8,9
-3,2
-32,1
-12,6
-18,4
-20,4
-49,2
-10,5
-810
-156
-191
-462
-3490
-2199
-549
-741

Кількість населення 15-70 та його розподілу стосовно економічної активності за різними віковим групами у 2023 р

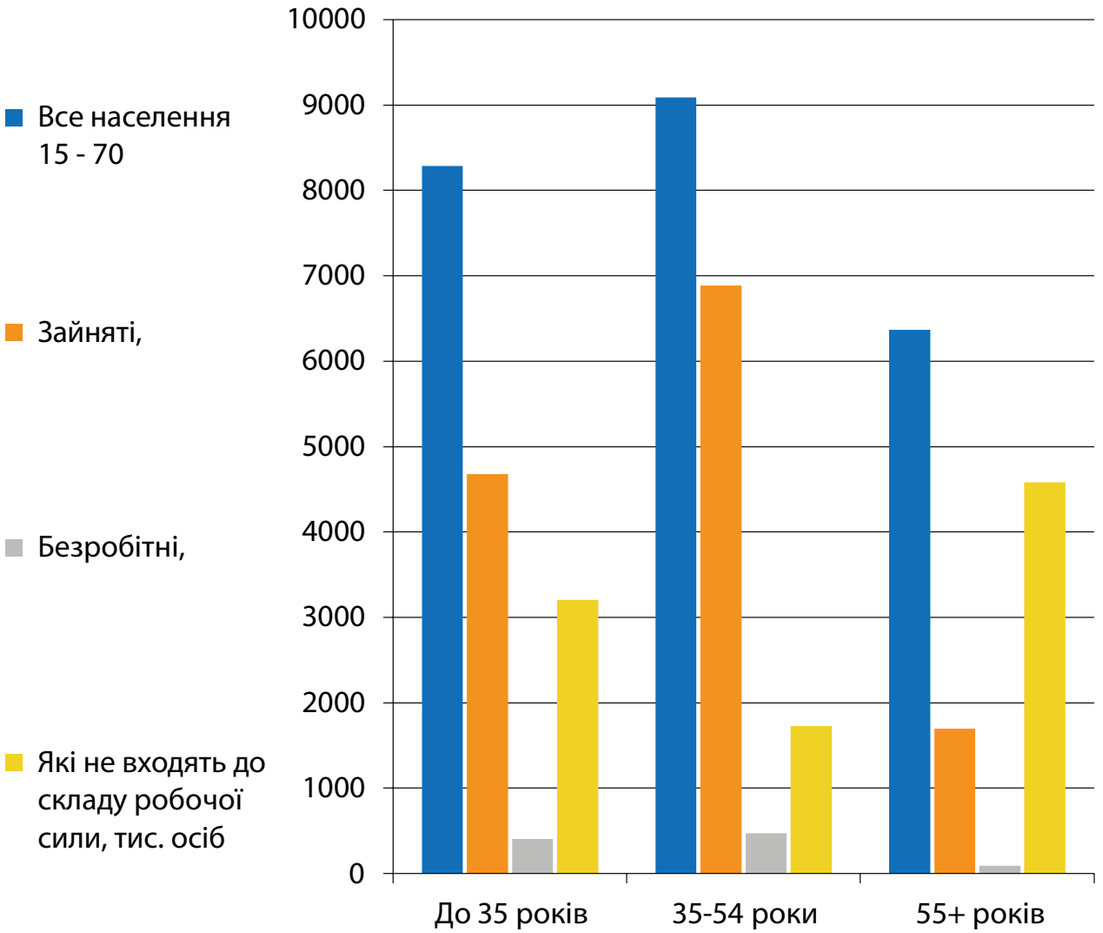

Рівні участі у робочій силі, зайнятості та безробіття різних вікових груп у 2023 р

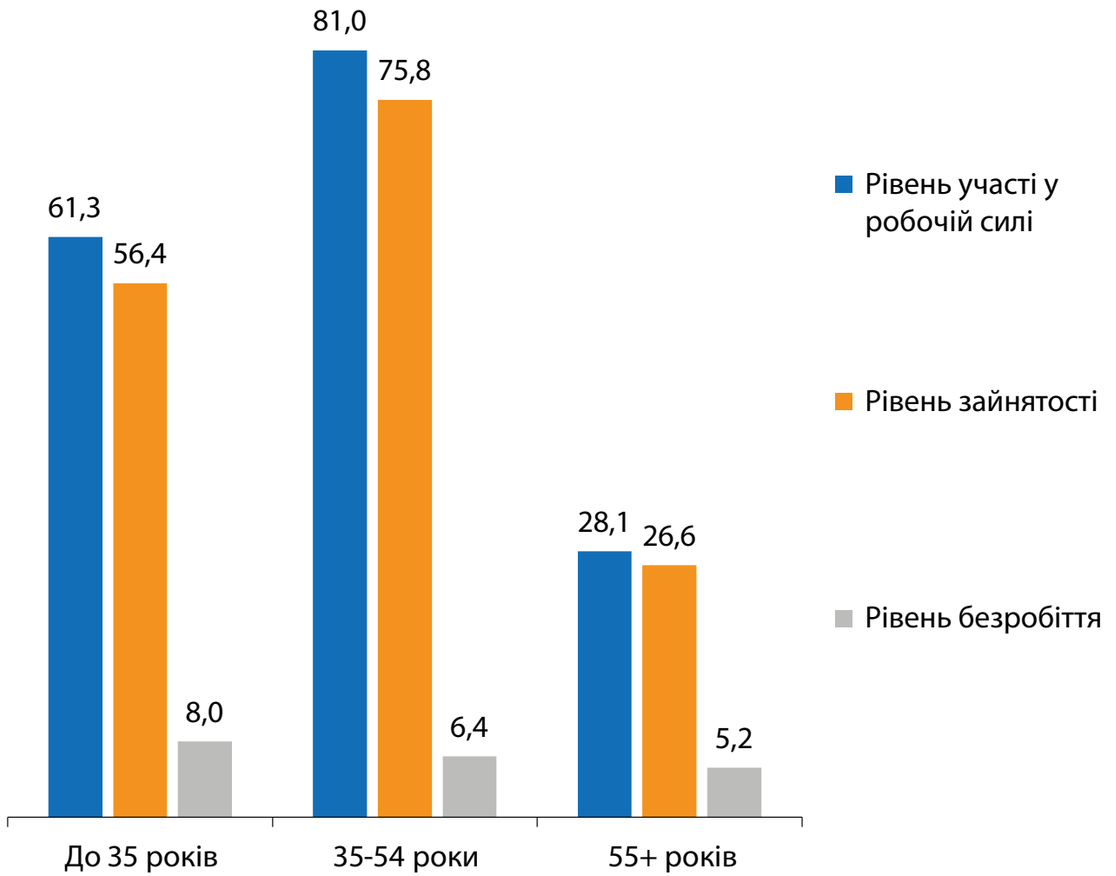

Дякуємо за увагу!